

รายงานโครงการวิจัย

ศึกษาวิจัยพืชอนุรักษ์ของกลางในคดีว่าด้วยกฎหมายพันธุ์พืช พ.ศ. ๒๕๑๘
เพื่อการเก็บรักษาให้สามารถดำรงชีพได้ในสถานที่เก็บรักษาของกลาง

Study on the maintenance the survival of disputed
Conserved Plants under Plants Act B.E 2518. in Rescued Centre

หัวหน้าโครงการวิจัย

นางสาวสุมาลี ทองดอนแอ

Ms. Sumalee Tongdonae

ปี พ.ศ. 2558

รายงานโครงการวิจัย

ศึกษาวิจัยพืชอนุรักษ์ของกลางในคดีว่าด้วยกฎหมายพันธุ์พืช พ.ศ. ๒๕๑๘
เพื่อการเก็บรักษาให้สามารถดำรงชีพได้ในสถานที่เก็บรักษาของกลาง

Study on the maintenance and survival of disputed
Conserved Plants under Plants Act B.E 2518. in Rescued Centre

หัวหน้าโครงการวิจัย

นางสาวสุมาลี ทองดอนแอ

Ms. Sumalee Tongdonae

ปี พ.ศ. 2558

คำปรารภ

พระราชบัญญัติพันธุ์พืช พ.ศ. 2518 ได้กำหนดให้พืชอนุรักษ์ หมายถึง พืชในบัญชีแนบท้ายอนุสัญญาว่าด้วยการค้าระหว่างประเทศซึ่งชนิดสัตว์ป่าและพืชป่าที่ใกล้สูญพันธุ์ หรืออนุสัญญาไซเตส โดยการนำเข้า ส่งออก นำผ่าน ชนิดพืชอนุรักษ์ จะต้องได้รับอนุญาตจากอธิบดีกรมวิชาการเกษตร หรือผู้ซึ่งอธิบดีมอบหมาย จากบทบัญญัติของอนุสัญญาไซเตส Article VII ได้กำหนดให้ประเทศสมาชิกต้องมีบทบัญญัติด้านกฎหมายที่สามารถลงโทษผู้ฝ่าฝืนกฎระเบียบของอนุสัญญาไซเตส ในเรื่องการลักลอบนำเข้า ส่งออกชนิดพันธุ์พืชและสัตว์ในบัญชีแนบท้ายอนุสัญญา และมีการส่งกลับคืนชนิดพันธุ์ที่จับกุมได้ คืนสู่ประเทศที่เป็นถิ่นกำเนิดด้วยในกรณีที่ได้รับการร้องขอ เพื่อให้การเก็บรักษาของกลางพืชอนุรักษ์ เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ตามมาตรา 39 ตรี และมาตรา 45 แห่งพระราชบัญญัติพันธุ์พืชพนักงานเจ้าหน้าที่จะต้องเก็บรักษาดูแลพืชอนุรักษ์ของกลางเหล่านั้นให้มีชีวิตรอด เพื่อประโยชน์ในการดำเนินคดี เมื่อคดีเสร็จสิ้น หรือหมดอายุความ ถ้าประเทศที่เป็นเจ้าของพืชอนุรักษ์ดังกล่าว ต้องการพืชอนุรักษ์กลับคืน ประเทศไทยก็สามารถส่งพืชที่มีชีวิตรอดกลับคืนไปยังประเทศที่เป็นถิ่นกำเนิดได้ ตามข้อกำหนดของอนุสัญญาฯ

สุมาลี ทองดอนแอ
นักวิชาการเกษตรชำนาญการพิเศษ
สำนักคุ้มครองพันธุ์พืช

สารบัญ

สารบัญ	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	5
ผู้วิจัย	6
บทนำ	7
บทคัดย่อ	8
การทดลอง	
- ศึกษาวิจัยพืชอนุรักษ์ของกลางในคดีว่าด้วยกฎหมายพันธุ์พืช พ.ศ. ๒๕๑๘ เพื่อการเก็บรักษา ให้สามารถดำรงชีพได้ในสถานที่เก็บรักษาของกลาง :	
ด่านตรวจพืชหนองคาย	10
- ศึกษาวิจัยพืชอนุรักษ์ของกลางในคดีว่าด้วยกฎหมายพันธุ์พืช พ.ศ. ๒๕๑๘ เพื่อการเก็บรักษา ให้สามารถดำรงชีพได้ในสถานที่เก็บรักษาของกลาง :	
จังหวัดนครพนม	29
- ศึกษาวิจัยพืชอนุรักษ์ของกลางในคดีว่าด้วยกฎหมายพันธุ์พืช พ.ศ. ๒๕๑๘ เพื่อการเก็บรักษา ให้สามารถดำรงชีพได้ในสถานที่เก็บรักษาของกลาง :	
จังหวัดเชียงราย	44

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้ได้รับการผลักดันและดำเนินการวิจัย สำเร็จลุล่วงได้ดี เนื่องจากความช่วยเหลือ ของ นายบรรจงศักดิ์ ภักดี ผู้อำนวยการสำนักคุ้มครองพันธุ์พืช และนางชุตีมา รัตนเสถียร อดีตผู้เชี่ยวชาญด้านการ คุ้มครองพันธุ์พืช ที่ได้ให้คำปรึกษาและชี้แนะ ขอขอบคุณพนักงานเจ้าหน้าที่กลุ่มวิจัยอนุสัญญาไซเตสหลายท่านที่ ไม่ได้ระบุนาม ที่ให้การสนับสนุนช่วยเหลือ ให้งานวิจัยมีความสมบูรณ์

ผู้วิจัย

นางสาวดวงเดือน ศรีโพทา
Duangduen Sripotar

นางสาวสุมาลี ทองดอนแอ
Sumalee Tondongae

นางยอดหญิง สอนสุภาพ
Yordying Sornsuparp

นางปวีณา ทะรักษา
Paweena Taraksa

นายพรเทพ ท้วมสมบูรณ์
Pornthep Thumsomboon

กลุ่มวิจัยอนุสัญญาไซเตสด้านพืช สำนักคุ้มครองพันธุ์พืช กรมวิชาการเกษตร

นายพสุ สกุลาวิวัฒนา ศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรหนองคาย สำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตร เขตที่ 3

นายมนิต สารุณา ศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรนครพนม สำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตร เขตที่ 3

คำสำคัญ (Keywords):

Plant Act B.E. 2518 amended by Plant Act B.E. 2535 พระราชบัญญัติพันธุ์พืช พ.ศ. 2518 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติม โดย พระราชบัญญัติพันธุ์พืช พ.ศ. 2535, Conserved Plant พืชอนุรักษ์, การค้าภายในประเทศ, Rescue Centre, การค้าระหว่างประเทศ, พืชอนุรักษ์ของกลาง, สถานที่เก็บรักษาพืชอนุรักษ์ของกลาง

บทนำ

พระราชบัญญัติพันธุ์พืช พ.ศ. 2518 ได้กำหนดให้พืชอนุรักษ์ หมายถึง พืชในบัญชีแนบท้ายอนุสัญญาว่าด้วยการค้าระหว่างประเทศซึ่งชนิดสัตว์ป่าและพืชป่าที่ใกล้สูญพันธุ์ หรืออนุสัญญาไซเตส โดยการนำเข้า ส่งออก นำผ่านพืชอนุรักษ์จะต้องได้รับอนุญาตจากอธิบดีกรมวิชาการเกษตร หรือผู้ซึ่งอธิบดีมอบหมาย ดังนั้นในกรณีที่พนักงานเจ้าหน้าที่พบการกระทำความผิด ไม่ขอหนังสืออนุญาตก่อนการส่งออกหรือนำเข้า จะต้องทำการกักยัดพืชอนุรักษ์เหล่านั้น แล้วจึงดำเนินการตามกฎหมายกับผู้กระทำความผิด เมื่อเสร็จสิ้นกระบวนการในการดำเนินคดีแล้ว และศาลสั่งให้ของกลางตกเป็นของแผ่นดิน หรือกรณีที่ไม่มีความผิดของกลางเหล่านี้ จะอยู่ในความรับผิดชอบของกรมวิชาการเกษตร เนื่องจากกระบวนการในการดำเนินคดีใช้ระยะเวลาอันนาน เพื่อประโยชน์ในการดำเนินคดีพนักงานเจ้าหน้าที่จะต้องเก็บรักษาดูแลพืชอนุรักษ์ของกลางเหล่านี้ให้มีชีวิตรอด นอกจากนี้เมื่อคดีเสร็จสิ้นหรือหมดอายุความ ถ้าประเทศที่เป็นเจ้าของพืชอนุรักษ์ดังกล่าว ต้องการพืชอนุรักษ์กลับคืน ประเทศไทยก็สามารถส่งพืชที่มีชีวิตรอดกลับคืนไปยังประเทศที่เป็นถิ่นกำเนิดได้ตามข้อกำหนดของอนุสัญญาฯ

พืชอนุรักษ์ที่อยู่ในความรับผิดชอบของกรมวิชาการเกษตรส่วนใหญ่เป็นกล้วยไม้ป่ามีถิ่นกำเนิดจากต่างประเทศ การดูแลรักษาพืชอนุรักษ์ของกลางก่อนส่งมอบให้กับสถานที่เก็บรักษาของกลางและการดูแลรักษาพืชอนุรักษ์ของกลางในสถานที่เก็บรักษาของกลางจึงเป็นสิ่งสำคัญ หากดูแลรักษาไม่ถูกวิธีจะทำให้กล้วยไม้ของกลางมีอัตราการรอดชีวิตที่ต่ำ กล้วยไม้แต่ละชนิดต้องการการดูแลรักษาที่แตกต่างกันไป ดังนั้น จึงจำเป็นต้องทำการศึกษาวิจัยจำแนกชนิด เก็บข้อมูลพื้นฐานด้านชีววิทยา ด้านนิเวศวิทยา เพื่อหาวิธีการดูแลรักษาที่เหมาะสม และหาวิธีที่จะทำให้พืชอนุรักษ์ดังกล่าวปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อม และสามารถดำรงชีพอยู่ได้ในสถานที่เก็บรักษาของกลางดังกล่าวได้ต่อไป นอกจากนี้ในพระราชบัญญัติพันธุ์พืชไม่ได้มีการกำหนดแนวทางการใช้ประโยชน์จากพืชอนุรักษ์ของกลางไว้ จึงควรมีการศึกษาถึงแนวทางจากการใช้ประโยชน์จากพืชอนุรักษ์ของกลางเพื่อเสนอผู้บริหารเพื่อพิจารณา เพื่อให้เกิดการใช้ประโยชน์จากพันธุกรรมของพืชเหล่านี้อย่างยั่งยืนและเพื่อเป็นการลดภาระด้านค่าใช้จ่ายในการดูแลรักษาพืชอนุรักษ์ของกลางในความรับผิดชอบของกรมวิชาการเกษตร

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยพืชอนุรักษ์ของกลางในคดีว่าด้วยกฎหมายพันธุ์พืช พ.ศ. 2518 เพื่อการเก็บรักษาให้สามารถดำรงชีพได้ในสถานที่เก็บรักษาของกลาง ณ จังหวัดหนองคาย นครพนม และเชียงราย ระหว่าง 1 ตุลาคม 2556 ถึง 30 กันยายน 2558 มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและจำแนกชนิดพืชอนุรักษ์ของกลางในสถานที่เก็บรักษาของกลาง ศึกษาหาแนวทางการดูแลรักษาพืชอนุรักษ์ของกลางที่เหมาะสมในแต่ละชนิด และศึกษาหาแนวทางการใช้ประโยชน์จากพืชอนุรักษ์ของกลางโดยไม่ขัดกับข้อกำหนด ผลการจำแนกชนิดพืชอนุรักษ์ของกลางจำแนกได้ 41 สกุล 136 ชนิด 4,806 ต้น/กอ ในจำนวนนี้เป็นกล้วยไม้ที่อยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์ ได้แก่ สกุลรองเท้านารี (*Paphiopedilum* spp.) จำนวน 9 ชนิด และมีกล้วยไม้ชนิดอื่นๆ อีก 11 ชนิด จัดอยู่ในสถานภาพหายาก กล้วยไม้ของกลางได้จากการกักยึดจากผู้ลักลอบนำเข้า จุดผ่อนปรนไทย-ลาว จังหวัดหนองคาย นครพนม และน่าน สำหรับการดูแลรักษากล้วยไม้ของกลางให้มีชีวิตรอดในสถานที่เก็บรักษาของกลาง ต้องให้ความสำคัญตั้งแต่ก่อนส่งมอบของกลางให้สถานที่เก็บรักษาของกลาง ส่วนการศึกษาเบื้องต้นเพื่อทดสอบวัสดุปลูกที่เหมาะสมกับกล้วยไม้แต่ละกลุ่ม จากผลการศึกษาพบว่า กาบมะพร้าวสับแช่น้ำเหมาะสำหรับปลูกกล้วยไม้รากกิ่งอากาศ สำหรับกล้วยไม้รากอากาศการปลูกระยะแรกสามารถใช้วัสดุปลูก เช่น กาบมะพร้าวสับ หรือ อิฐทุบ แต่ควรใส่ในปริมาณเล็กน้อย ส่วนกล้วยไม้ดินวัสดุปลูกที่ใช้ควรเก็บรักษาความชื้นและระบายน้ำได้ดี เช่น ดินปลูกผสมกาบมะพร้าวสับ อิฐทุบ หรือหินภูเขาไฟ สำหรับผลการศึกษาแนวทางการใช้ประโยชน์จากกล้วยไม้ของกลางพบมีระเบียบกรมวิชาการเกษตร ว่าด้วยการปฏิบัติเกี่ยวกับของกลางพืชอนุรักษ์หรือซากพืชอนุรักษ์ และสถานที่เก็บรักษาของกลางในคดีความผิดว่าด้วยพันธุ์พืช ซึ่งกำหนดสถานที่เก็บรักษาของกลางไว้จำนวน 18 แห่ง สำหรับแนวทางการใช้ประโยชน์จากพืชอนุรักษ์ของกลางในระเบียบฉบับนี้ระบุไว้เพียงว่าแล้วแต่อธิบดีกรมวิชาการเกษตรเห็นสมควร จากการศึกษากฎหมายอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องพบว่า มีระเบียบกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ว่าด้วยการปฏิบัติเกี่ยวกับของกลางในคดีความผิดเกี่ยวกับการป่าไม้ พ.ศ. 2533 กำหนดไว้กล้วยไม้ป่าของกลาง ให้เป็นของกลางที่ห้ามจำหน่ายให้เอาไว้ในราชการ ดังนั้นจึงควรเสนอแนวทางการใช้ประโยชน์จากพืชอนุรักษ์ของกลางที่ได้จากการศึกษาต่อผู้บริหารเพื่อพิจารณาต่อไป

Abstract

The objective of the research is studying for the maintenance and survival of disputed Conserved Plants under Plants Act B.E 2518 and identify the species to consider the way to maintain of Conserved Plants in each Rescued Centre in Nong Khai, Nakhon Phanom and Nan provinces. This project was done during October 1, 2556 (B.E.) to September 30, 2558 (B.E.). More objective is studying the guideline to take the advantage from disputed which is not contrary to the national law. The result of identification, 136 species in 41 genus were identified the total of plants in 4 rescues is 4806 plants / clump. The status for some of these orchids are endangered species such as 9 species from genera *Paphiopedilum*, and 11 species for other orchids is rare. The disputed orchids are from the interception of smuggling along the border of Thailand and Laos Orchids of the proceeds in Nong Khai, Nakhon Phanom provinces. The caring of disputed Conserved Plants after the interception is also important, if the officers carefully deliver the plants to rescue center in the manner to minimize the mortal rate. The preliminary study the suitable growing media for each group of orchids, we found that the chopped coconut husk and soak in water is suitable growing media for semi epiphyte orchids. The few number of chopped coconut husk or crush brick are suitable for the beginning planting of epiphyte orchids. For terrestrial orchids, the growing media should maintain the humidity, in the other hand should well drained of water such as soil which are mixed with chopped coconut husk or crushed brick or volcanic rock. The study of utilisation of disputed orchids, the Department of Agriculture Regulation Defined Code of Practice for Disputed of Conserved Plants and the 18 locations of Rescue Center is state that the Director of Department can be design the right way to do so with the disputed plants. The other law which related of utilization were found, the Regulation of Ministry of Agricultural and Cooperative which define do not auction the wild orchids which come from the interception but only use for the official service only. Therefore the result from the study about code of practice of utilization should be submit to the Decision-maker for further consideration.

ศึกษาวิจัยพืชอนุรักษ์ของกลางในคดีว่าด้วยกฎหมายพันธุ์พืช พ.ศ. 2518 เพื่อการเก็บรักษาให้สามารถ
ดำรงชีพได้ในสถานที่เก็บรักษาของกลาง: จังหวัดหนองคาย

Study on the maintenance and survival of disputed
Conserved Plants under Plants Act B.E 2518. in Rescued Centre
: Nhong Kai Province

สุมาลี ทองดอนแอ¹ ดวงเดือน ศรีโพธา¹ รักษณา สารภิม¹ ปวีณา ทะรักษา¹ พสุ สุกุลอารีวัฒนา²

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยพืชอนุรักษ์ของกลางในคดีว่าด้วยกฎหมายพันธุ์พืช พ.ศ. 2518 เพื่อการเก็บรักษาให้สามารถดำรงชีพได้ในสถานที่เก็บรักษาของกลาง ณ จังหวัดหนองคาย มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและจำแนกชนิดพืชอนุรักษ์ของกลางในสถานที่เก็บรักษาของกลาง ศึกษาหาแนวทางการดูแลรักษาพืชอนุรักษ์ของกลางที่เหมาะสมในแต่ละชนิด และศึกษาหาแนวทางการใช้ประโยชน์จากพืชอนุรักษ์ของกลางโดยไม่ขัดกับข้อกฎหมาย ผลการจำแนกชนิดพืชอนุรักษ์ของกลาง จำแนกได้ 24 สกุล 68 ชนิด 1,365 ต้น/กอ ในจำนวนนี้เป็นกล้วยไม้ที่อยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์ ได้แก่ สกุลรองเท้านารี (*Paphiopedilum* spp.) จำนวน 7 ชนิด และมีกล้วยไม้ชนิดอื่นๆ อีก 4 ชนิด จัดอยู่ในสถานภาพหายาก ได้แก่ กุหลาบเหลืองโคราช (*Aerides houlettiana*) เอื้องสายมรกต (*Dendrobium chrysanthum*) หวายแดง (*Renanthera coccinea*) และเขาพระวิหาร (*Vandopsis lissochiloides*) กล้วยไม้ของกลางได้จากการกักยึดจากผู้ลักลอบนำเข้า จุดผ่อนปรนไทย-ลาว อำเภอโพธาราม จังหวัดหนองคาย และบ้านเปงจาน อำเภอรัตนวาปี จังหวัดบึงกาฬ สำหรับการดูแลรักษากล้วยไม้ของกลางให้มีชีวิตรอดในสถานที่เก็บรักษาของกลาง ลำดับแรกต้องทำการจำแนกชนิดของกลางออกเป็นกลุ่ม ได้แก่ กลุ่มรากอากาศ รากกิ่งอากาศ และกล้วยไม้ดิน แล้วจึงทำการตัดแต่งส่วนของลำต้น ใบ ราก หรือช่อดอกที่แห้งออก พ่นด้วยยากันเชื้อรา วางไว้บนตะแกรง 1 สัปดาห์ จึงรดน้ำ ยกเว้นกล้วยไม้ดินให้ปลูกทันที ส่วนการศึกษาเบื้องต้นเพื่อทดสอบวัสดุปลูกที่เหมาะสมกับกล้วยไม้แต่ละกลุ่ม จากผลการศึกษาพบว่า กาบมะพร้าวสับแช่น้ำเหมาะสำหรับปลูกกล้วยไม้รากกิ่งอากาศ สำหรับกล้วยไม้รากอากาศการปลูกระยะแรกสามารถใช้วัสดุปลูก เช่น กาบมะพร้าวสับหรือ อิฐทุบ แต่ควรใส่ในปริมาณเล็กน้อย ส่วนกล้วยไม้ดินวัสดุปลูกที่ใช้ควรเก็บรักษาความชื้นและระบายน้ำได้ดี เช่น ดินปลูก ผสมกาบมะพร้าวสับ อิฐทุบ หรือหินภูเขาไฟ สำหรับผลการศึกษาแนวทางการใช้ประโยชน์จากกล้วยไม้ของกลาง พบมีระเบียบกรมวิชาการเกษตร ว่าด้วยการปฏิบัติเกี่ยวกับของกลางพืชอนุรักษ์หรือซากพืชอนุรักษ์ และสถานที่เก็บรักษาของกลางในคดีความผิดว่าด้วยพันธุ์พืช ระเบียบฉบับนี้ได้กำหนดวิธีปฏิบัติกับของกลางไว้ว่าเมื่อคดีสิ้นสุดและของกลางตกเป็นของกรมวิชาการเกษตรแล้วให้ส่งของกลางกลับคืนประเทศถิ่นกำเนิด หากประเทศถิ่นกำเนิดไม่ประสงค์รับคืนให้เก็บรักษาไว้ในสถานที่ที่เหมาะสมแล้วแต่เห็นสมควร ซึ่งสอดคล้องกับมาตรา 8 วรรค 4(ก) ของอนุสัญญาไซเตส และระเบียบฉบับนี้ได้กำหนดสถานที่เก็บรักษาของกลางไว้จำนวน 18 แห่ง สำหรับแนวทางการใช้ประโยชน์จากพืชอนุรักษ์ของกลางในระเบียบฉบับนี้ระบุไว้เพียงว่าแล้วแต่อธิบดีกรมวิชาการเกษตรเห็นสมควร จากการศึกษากฎหมายอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องพบว่า มีระเบียบกระทรวงเกษตรและ

สหกรณ์ ว่าด้วยการปฏิบัติเกี่ยวกับของกลางในคดีความผิดเกี่ยวกับการป่าไม้ พ.ศ. 2533 กำหนดไว้กล้วยไม้ป่าของกลาง ให้เป็นของกลางที่ห้ามจำหน่ายให้เอาไวใช้ในราชการ เมื่อได้รับอนุมัติแล้วให้มอบกล้วยไม้ป่าของกลางแก่อุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าที่เป็นท้องถิ่นเดิมของกล้วยไม้ป่าชนิดนั้นๆ หรือมอบให้ศูนย์พฤกษศาสตร์ประจำภาคบำรุงรักษาต่อไป ตามแต่กรณี ดังนั้นแนวทางการใช้ประโยชน์จากกล้วยไม้ของกลางที่อยู่ในความรับผิดชอบของกรมวิชาการเกษตร ควรจัดทำข้อมูลพืชนุรักษ์ของกลางและเผยแพร่ข้อมูลบุคคลภายนอกทราบ เปิดสถานที่เก็บรักษาพืชนุรักษ์ของกลางเป็นสถานที่ศึกษาดูงานสำหรับนักเรียนนักศึกษา และบุคคลทั่วไปที่สนใจ หรือส่งมอบพืชนุรักษ์ของกลางให้กับหน่วยงานอื่น ๆ ไปใช้ประโยชน์ที่ไม่ใช่เพื่อการแสวงหากำไร เช่น โรงเรียนหรือมหาวิทยาลัย หรือหน่วยงานราชการ ที่ต้องการปลูกเพื่อรวบรวมพันธุ์ ปลูกในสวนรุกขชาติ หรือสวนพฤกษศาสตร์ในโรงเรียน เป็นต้น

¹ กลุ่มวิจัยอนุสัญญาไซเตสด้านพืช สำนักคุ้มครองพันธุ์พืช

² ศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรหนองคาย จังหวัดหนองคาย

คำนำ

พระราชบัญญัติพันธุ์พืช พ.ศ. 2518 ได้กำหนดให้ พืชอนุรักษ์ หมายถึง พืชในบัญชีแนบท้าย อนุสัญญาว่าด้วยการค้าระหว่างประเทศซึ่งชนิดสัตว์ป่าและพืชป่าที่ใกล้สูญพันธุ์ หรืออนุสัญญาไซเตส โดยการนำเข้า ส่งออก นำผ่าน ชนิดพืชอนุรักษ์ จะต้องได้รับอนุญาตจากอธิบดีกรมวิชาการเกษตร หรือผู้ซึ่งอธิบดีมอบหมาย ดังนั้นในกรณีที่พนักงานเจ้าหน้าที่พบการกระทำความผิด ไม่ขอหนังสืออนุญาตก่อนการส่งออกหรือนำเข้า จะต้องทำการกักยัดพืชอนุรักษ์เหล่านั้น แล้วจึงดำเนินการตามกฎหมายกับผู้กระทำความผิด เมื่อเสร็จสิ้นกระบวนการในการดำเนินคดีแล้ว พืชอนุรักษ์ที่กักยัดจึงจะตกเป็นของกรมวิชาการเกษตร เนื่องจากกระบวนการในการดำเนินคดีใช้ระยะเวลานาน พนักงานเจ้าหน้าที่จะต้องเก็บรักษาดูแลพืชอนุรักษ์ของกลางเหล่านั้นให้มีชีวิตรอดเพื่อประโยชน์ในการดำเนินคดี นอกจากนี้เมื่อคดีเสร็จสิ้นหรือหมดอายุความ ถ้าประเทศที่เป็นเจ้าของพืชอนุรักษ์ดังกล่าว ต้องการพืชอนุรักษ์กลับคืน ประเทศไทยก็สามารถส่งพืชที่มีชีวิตรอดกลับคืนไปยังประเทศที่เป็นถิ่นกำเนิดได้ ตามข้อกำหนดของอนุสัญญาฯ เนื่องจากพืชอนุรักษ์ที่กักยัดนั้น โดยส่วนใหญ่มักเป็นพืชที่มีถิ่นกำเนิดจากต่างประเทศ การเก็บรักษาไว้ในสถานที่เก็บรักษาของกลาง โดยไม่มีวิธีการดูแลรักษาที่เหมาะสม อาจทำให้พืชอนุรักษ์มีอัตราการรอดชีวิตต่ำ ประกอบกับพืชอนุรักษ์แต่ละชนิดก็มีความต้องการในการดูแลรักษาที่แตกต่างกัน นอกจากนี้ พืชอนุรักษ์ที่อยู่ในความรับผิดชอบของกรมวิชาการเกษตร ปัจจุบันไม่ได้มีการนำมาใช้ประโยชน์ เนื่องจากไม่ได้มีการกำหนดแนวทาง วิธีดำเนินการกับของกลางที่ตกเป็นของกรมฯ ระบุไว้เพียงว่าให้อธิบดีพิจารณาสั่งการแล้วแต่เห็นสมควร จึงจำเป็นต้องทำการศึกษาวิจัยเพื่อจำแนกชนิด เก็บข้อมูลพื้นฐานด้านชีววิทยา ด้านนิเวศวิทยา เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการดูแลรักษาที่เหมาะสม สามารถดำรงชีพอยู่ได้ในสถานที่เก็บรักษาของกลางดังกล่าวได้ต่อไป รวมถึงเพื่อให้เกิดการใช้ประโยชน์จากพันธุ์กรรมพืชที่เก็บไว้ในสถานที่เก็บรักษาของกลางอย่างยั่งยืน จึงควรมีศึกษาหาแนวทางในการใช้ประโยชน์จากพืชอนุรักษ์ของกลางโดยไม่ขัดกับข้อกำหนดเพื่อเสนอต่อผู้บริหารต่อไป

วิธีดำเนินการ

อุปกรณ์

พืชอนุรักษ์ของกลาง สถานที่เก็บรักษาของกลาง จังหวัดหนองคาย ไม้บรรทัด วัสดุปลูก และ ภาชนะปลูก

วิธีการดำเนินการวิจัย

1. ศึกษาข้อกำหนดที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการและใช้ประโยชน์จากพืชอนุรักษ์ของกลาง
2. จำแนกชนิด บันทึกข้อมูลด้านชีววิทยา และอัตราการรอดชีวิต
3. ศึกษาวิธีการปลูก ดูแลรักษา พืชอนุรักษ์ของกลางเพื่อให้อยู่รอดได้ในสถานที่เก็บรักษาพืชอนุรักษ์
4. วิเคราะห์และหาแนวทางการใช้ประโยชน์จากพืชอนุรักษ์ของกลาง โดยไม่ขัดกับกฎหมายที่เกี่ยวข้อง
5. รายงานและเผยแพร่ผลการศึกษา

เวลาและสถานที่

ระยะเวลาทำการวิจัย 2 ปี (1 ตุลาคม 2556 – 30 กันยายน 2558)

- สถานที่เก็บรักษาพืชอนุรักษ์ของกลาง สถานักพืชหนองคาย และศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรหนองคาย จังหวัดหนองคาย
- กลุ่มวิจัยอนุสัญญาไซเตสด้านพืช สำนักคุ้มครองพันธุ์พืช กรมวิชาการเกษตร

ผลการทดลองและวิจารณ์

1. ผลการศึกษาข้อกำหนดที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการและใช้ประโยชน์จากพืชอนุรักษ์ของกลาง

จากการศึกษากฎระเบียบภายในประเทศและต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการและใช้ประโยชน์จากพืชอนุรักษ์ของกลาง พบมีกฎระเบียบที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1.1 พระราชบัญญัติพันธุ์พืช พ.ศ. 2518 และที่แก้ไขเพิ่มเติม

จากการศึกษาพระราชบัญญัติพันธุ์พืช พ.ศ. 2518 และที่แก้ไขเพิ่มเติม มีสาระสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการกับพืชอนุรักษ์ของกลาง ดังนี้

- มาตรา 45 แห่งพระราชบัญญัติพันธุ์พืช พ.ศ. 2518 บัญญัติไว้ว่าพืชอนุรักษ์ที่ได้ยึดหรืออายัดไว้ตามมาตรา 39(3) ถ้าไม่ปรากฏเจ้าของหรือผู้ครอบครอง หรือพนักงานอัยการสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้องคดี หรือโดยศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดไม่พิพากษาให้ริบ และผู้เป็นเจ้าของหรือผู้ครอบครองมิได้ร้องขอรับคืนภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่ยึดหรืออายัดหรือวันที่ทราบคำสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้องคดี หรือวันที่ศาลพิพากษาถึงที่สุดไม่พิพากษาให้ริบ หรือของกลางที่ศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ริบ หรือของกลางที่หน่วยงานอื่นส่งมอบให้กรมวิชาการเกษตรใช้ประโยชน์แล้วแต่กรณี ซึ่งตกเป็นของกรมวิชาการเกษตร ให้สำนักคุ้มครองพันธุ์พืช รายงานอธิบดีกรมวิชาการเกษตรเพื่อพิจารณาสั่งการตามความเห็นสมควร

- ระเบียบกรมวิชาการเกษตร ว่าด้วยการปฏิบัติเกี่ยวกับของกลางพืชอนุรักษ์หรือซากพืชอนุรักษ์ และสถานที่เก็บรักษาของกลางในคดีความผิดว่าด้วยพันธุ์พืช (คดีความผิดว่าด้วยกฎหมายพันธุ์พืชในที่นี่หมายถึง การนำเข้า ส่งออก หรือนำผ่านพืชอนุรักษ์ และซากของพืชอนุรักษ์โดยไม่ได้รับอนุญาตจากอธิบดีกรมวิชาการ เกษตร หรือไม่มีหนังสืออนุญาตไซเตส) ได้กำหนดคานิยามของคำว่า “ของกลาง” หมายถึง พืชอนุรักษ์หรือซาก พืชอนุรักษ์ที่พนักงานเจ้าหน้าที่ได้ยึดหรืออายัดไว้เพื่อเป็นหลักฐานในการดำเนินคดีพืชอนุรักษ์หรือซากพืชอนุรักษ์ ที่อยู่ในความดูแลของพนักงานเจ้าหน้าที่ระหว่างดำเนินคดีตามกฎหมาย พืชอนุรักษ์หรือซากพืชอนุรักษ์ที่ศาลมีคำ พิพากษาให้รับพืชอนุรักษ์หรือซากพืชอนุรักษ์หรือพืชที่ใกล้สูญพันธุ์ ที่พนักงานสอบสวน เจ้าหน้าที่กรมศุลกากร หรือหน่วยงานอื่นได้ขอความอนุเคราะห์ให้กรมวิชาการเกษตรช่วยดูแลในระหว่างดำเนินคดี ในกรณีที่ไม่ปรากฏ เจ้าของหน่วยงานที่รับมอบของกลางต้องเก็บรักษาของกลางไว้เป็นเวลา 5 ปี จึงจะนำมาใช้ประโยชน์ได้

กรณีเป็นของกลางที่นำเข้ามาจากต่างประเทศ ในมาตรา 8 วรรค 4(ก) ของอนุสัญญาไซเตสระบุ ไว้ว่า ประเทศที่ทำการรับหรือกักยึดสินค้าจะต้องหารือกับประเทศผู้นำออก เมื่อคดีสิ้นสุดแล้วต้องส่งของกลาง กลับคืนไปยังประเทศต้นทางโดยประเทศดังกล่าวเป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายหรืออาจจะส่งไปยังศูนย์กู้ชีวิต (rescued center) หรือสถานที่อื่นๆ ที่เจ้าหน้าที่ฝ่ายปฏิบัติการเห็นเหมาะสม ซึ่งทำระเบียบฉบับนี้ ได้กำหนดสถานที่เก็บ รักษาพืชอนุรักษ์ของกลางไว้ จำนวน 18 แห่ง ครอบคลุมทุกภาคทั่วประเทศ

สำหรับพืชอนุรักษ์ของกลางที่เก็บรักษาไว้ที่สถานที่เก็บรักษาพืชอนุรักษ์ของกลาง ณ สถานที่กักพืช หนองคาย และศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรหนองคาย จังหวัดหนองคาย ได้มาจากการนำเข้า/นำผ่านแดนมา จำหน่ายบริเวณจุดผ่อนปรนไทย – ลาว โดยไม่มีหนังสืออนุญาตไซเตส (CITES permit) มีความผิดตามมาตรา 29 ตรี แห่ง พ.ร.บ. พันธุ์พืช พ.ศ. 2518 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ที่กำหนดให้การนำเข้า ส่งออก หรือนำผ่านพืชอนุรักษ์ และซากพืชอนุรักษ์จะต้องได้รับอนุญาตจากอธิบดีกรมวิชาการเกษตร หรือผู้ซึ่งอธิบดีมอบหมาย ดังนั้น เมื่อ เจ้าหน้าที่พบเห็นจึงทำการกักยึดพืช และมักไม่ปรากฏผู้ครอบครอง ทำให้ไม่ทราบแหล่งที่มาที่แน่ชัด จึงไม่สามารถส่งของกลางกลับคืนประเทศต้นทางได้ ตามที่กำหนดไว้ใน มาตรา 8 วรรค 4(ก) ของอนุสัญญาไซเตส ของ กลางทั้งหมดจึงตกเป็นของกรมวิชาการเกษตร (มาตรา 45, พ.ร.บ. พันธุ์พืช) กรมวิชาการเกษตรจึงได้เก็บรักษาไว้ ที่สถานที่สำหรับเก็บรักษาของกลาง

1.2 พระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. 2484

พืชอนุรักษ์หลายชนิด ถูกกำหนดให้เป็นของป่าหวงห้ามในบัญชีแนบท้ายของพระราชกฤษฎีกา กำหนดของป่าหวงห้าม พ.ศ. 2530 ซึ่งออกความตามในพระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. 2484 ได้แก่ กล้วยไม้ป่าทุก ชนิด ขึ้นไม้กฤษณา และกฤษณา ลำต้น และรากเฟิร์นต้น และมีการกำหนดบัญชีปริมาณของป่าหวงห้ามที่ให้มีไว้ในครอบครอง เพื่อใช้สอยในครัวเรือน โดยไม่ต้องขออนุญาตจากเจ้าหน้าที่ ได้แก่ กล้วยไม้ป่าทุกชนิด 20 ต้น ขึ้นไม้ กฤษณาและกฤษณาจำนวน 1.5 กิโลกรัม ลำต้น และรากเฟิร์นต้น จำนวน 5 กิโลกรัม นอกจากนี้พระราชบัญญัติ ป่าไม้ได้มีการกำหนดแนวทางในการดำเนินกับของกลางไว้ดังนี้

- ระเบียบกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ว่าด้วยการปฏิบัติเกี่ยวกับของกลางในคดีความผิด เกี่ยวกับการป่าไม้ พ.ศ. 2533 กำหนดของกลางตามระเบียบนี้ ได้แก่ บรรดาไม้ ของป่า สิ่งประดิษฐ์ เครื่องใช้หรือ

สิ่งอื่นใด บรรดาที่ทำด้วยไม้ สัตว์ป่าซากของสัตว์ป่าเครื่องมือ เครื่องใช้ สัตว์พาหนะ ยานพาหนะ หรือเครื่องจักรกลใดๆ ที่ตรวจยึดได้ในคดีความผิดเกี่ยวกับการป่าไม้เมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่ได้ยึดหรือริบของกลางให้ทำบัญชีรายละเอียดเกี่ยวกับของกลางนั้น แล้วจัดการนำไปเก็บรักษาไว้ในที่ปลอดภัย สำหรับการดำเนินการกับของกลางที่ตกเป็นของแผ่นดินแล้วให้ดำเนินการดังนี้

1. ของกลางที่ตกเป็นของแผ่นดินแล้ว ให้ขายโดยวิธีทอดตลาดหรือวิธีประกวดราคาตามระเบียบนี้ เว้นแต่จะมีกฎหมายหรือมติคณะรัฐมนตรีกำหนดไว้เป็นอย่างอื่น
2. ของกลางที่ตกเป็นของแผ่นดินแล้วและเป็นของกลางที่ไม่ควรขาย อธิบดีกรมป่าไม้หรือผู้ที่ได้รับมอบหมายจากอธิบดีกรมป่าไม้จะสั่งให้เอาไว้ใช้ในราชการ ปล่อย ทาเลย หรือจัดการตามสมควรก็ได้
3. การขายของกลางให้องค์การการกุศล วัด หรือการสาธารณประโยชน์ ให้ทำได้โดยไม่ต้องขายตามข้อ 1 แต่ต้องได้รับอนุมัติจากอธิบดีกรมป่าไม้

ในกรณีของกล้วยไม้ป่าและไม้กฤษณาได้มีหนังสือกรมป่าไม้ ที่ กษ 0743.03/3627 ลงวันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2535 เรื่อง ของป่าหวงห้ามของรัฐบาล กรมป่าไม้ได้วางแนวทางปฏิบัติไว้ ดังนี้

1. กล้วยไม้ป่าทุกชนิดที่เป็นของกลาง ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเก็บรักษาไว้ก่อน เมื่อตกเป็นของแผ่นดินแล้วให้ขอเอาไว้ใช้ในราชการทุกราย ตามระเบียบกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ว่าด้วยการปฏิบัติเกี่ยวกับของกลางในคดีความผิดเกี่ยวกับการป่าไม้ พ.ศ. 2533 ข้อ 8 ห้ามมิให้ประมูลจำหน่ายโดยเด็ดขาด และเมื่อได้รับอนุมัติแล้วให้มอบกล้วยไม้ป่าของกลางแก่อุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าที่เป็นท้องถิ่นเดิมของกล้วยไม้ป่าชนิดนั้นๆ หรือมอบให้ศูนย์พฤกษศาสตร์ประจำภาคบำรุงรักษาต่อไป ตามแต่กรณี
2. ขึ้นไม้กฤษณาและขึ้นไม้จันทร์หอม ให้ขอเอาไว้ใช้ในราชการเพื่อการศึกษา ค้นคว้า วิจัยทางด้านวิชาการทุกราย

1.3 พระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2469 และที่แก้ไขเพิ่มเติม

กฎหมายฉบับนี้ กำหนดให้พิพจนุรักษ์เป็น “ของต้องจำกัด” การนำเข้าส่งออกจะต้องดำเนินการเกี่ยวกับกฎหมายที่เกี่ยวข้องก่อน และมาตรา 24 วรรคสอง แห่ง พ.ร.บ. ศุลกากร กำหนดไว้ว่า ของกลางที่ยึดได้ หากไม่มีผู้ใดมาแสดงตัวเป็นเจ้าของหรือใช้สิทธิเรียกร้องเอาของกลางกลับคืนภายในเวลาสามสิบวันนับแต่วันที่ยึดให้ถือว่าเป็นสิ่งที่ไม่ใช่เจ้าของและให้ตกเป็นของแผ่นดิน โดยมีต้องคำนึงว่าจะมีการฟ้องร้องคดีอาญานั้นหรือไม่

สำหรับการดำเนินการกับของกลางในความผิดศุลกากร (มาตรา 25 แห่ง พ.ร.บ. ศุลกากร) “บรรดาของหรือสิ่งที่ยึดไว้ตามพระราชบัญญัตินี้ ต้องส่งมอบให้อยู่ในความรักษาของพนักงานเจ้าหน้าที่ศุลกากร หรือถ้าไม่มีพนักงานเช่นว่านี้ภายในระยะใกล้พอควร ก็ให้ส่งมอบให้อยู่ในความรักษาของอำเภอที่ใกล้ที่สุด ซึ่งจะได้รักษาไว้ แทนศุลกากร สิ่งของที่ยึดแลริบไว้ตามพระราชบัญญัตินี้ หรือบทกฎหมายอื่นอันเกี่ยวแก่ ศุลกากรนั้น ให้จำหน่ายตามแต่อธิบดีจะสั่ง ถ้าของที่ยึดไว้ นั้นเป็นของเสียง่าย หรือถ้าหวังซ้ำไว้จะเป็นการเสี่ยงความเสียหาย หรือค่าใช้จ่ายในการเก็บรักษาจะมากเกินไป อธิบดีหรือผู้ที่อธิบดีมอบหมาย จะสั่งพนักงานเจ้าหน้าที่ให้ขายทอดตลาด หรือขายโดยวิธีอื่นตามที่เห็นสมควรก่อนที่ ของนั้นจะตกเป็นของแผ่นดินก็ได้ เงินค่าขายของนั้นเมื่อได้หักค่าใช้จ่ายและค่าภาระติด พันทั้งปวงออกแล้วให้ถือไว้แทนของ” นอกจากนี้ในมาตรา 90 ยังได้กำหนดไว้ว่า

“เมื่อการกระทำใดอันเป็นกรรมเดียวเป็นความผิดต่อกฎหมายหลายบท ให้ใช้กฎหมายบทที่มีโทษหนักที่สุดลงโทษแก่ผู้กระทำความผิด และมีมติคณะรัฐมนตรี การจับกุมการกระทำใดอันเป็นกรรมเดียวเป็นความผิดต่อกฎหมายหลายบท ให้กล่าวหาผู้กระทำความผิดทุกบทกฎหมาย ดังนั้น หากมีการจับกุมร่วมกับหน่วยงานอื่น มักจะไม่มี การดำเนินคดีตามพระราชบัญญัติพันธุ์พืช เนื่องจากมีบทลงโทษที่เบากว่ากฎหมายฉบับอื่น เช่น พระราชบัญญัติป่าไม้ พระราชบัญญัติศุลกากร จึงควรมีการพิจารณาปรับปรุงเพิ่มบทลงโทษต่อผู้กระทำความผิดที่เกี่ยวข้องกับพืชอนุรักษ์

2. ผลการจำแนกชนิด ข้อมูลด้านชีววิทยา และสถานภาพด้านการอนุรักษ์ ของพืชอนุรักษ์ของกลางที่เก็บรักษาไว้ที่สถานเก็บรักษาของกลาง จังหวัดหนองคาย

จากการจำแนกชนิดพืชอนุรักษ์ของกลางที่เก็บรักษาไว้ที่สถานเก็บรักษาพืชอนุรักษ์ของกลาง ณ สถานกักพืช กลุ่มควบคุมพืชและวัสดุการเกษตรภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จังหวัดหนองคาย และศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรหนองคาย จังหวัดหนองคาย พืชอนุรักษ์ของกลางที่พบเกือบทั้งหมดเป็นกล้วยไม้ จำแนกได้ 24 สกุล 68 ชนิด 1,365 ต้น/กอ (ตารางที่ 1) โดยเก็บรักษาไว้ที่ สถานกักพืช กลุ่มควบคุมพืชและวัสดุการเกษตรภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จังหวัดหนองคาย จำนวน 22 สกุล 55 ชนิด 525 ต้น/กอ และเก็บรักษาไว้ที่ศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรหนองคาย จังหวัดหนองคาย จำนวน 23 สกุล 56 ชนิด 840 ต้น/กอ พืชอนุรักษ์ของกลางที่เก็บรักษาไว้ทั้ง 2 แห่ง ได้จากการกักยัดจากผู้ลักลอบนำเข้า จุดผ่อนปรนไทย-ลาว อำเภอโพนพิสัย จังหวัดหนองคาย และบ้านเปงจาน อำเภอรัตนวาปี จังหวัดบึงกาฬ

ผลการจำแนกชนิดกล้วยไม้ป่าของกลาง จัดเป็นพืชอนุรักษ์บัญชีที่ 1 และอยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์ (Endangered species: EN) จำนวน 7 ชนิด ได้แก่ กล้วยไม้รองเท้านารีเหลืองปราจีน (*Paphiopedilum concolor*) รองเท้านารีอีเมอร์สัน (*P. emersonii*) รองเท้านารีเหลืองกระบี่ (*P. exul*) รองเท้านารีคางกลาว (*P. gratixiamum*) และรองเท้านารีเหลืองเลย (*P. hirsutissimum*) รองเท้านารีเมืองกาญจน์ (*P. parishii*) และรองเท้านารีอินทนนท์ (*P. villosum*) และกล้วยไม้ที่อยู่ในสถานภาพหายาก (Rare: R) จำนวน 4 ชนิด ได้แก่ กุหลาบเหลืองโคราช (*Aerides houlettiana*) เอื้องสายมรกต (*Dendrobium chrysanthum*) หวายแดง (*Renanthera coccinea*) และเขาพระวิหาร (*Vandopsis lissochiloides*) ส่วนชนิดที่ไม่มีรายงานว่ามีถิ่นกำเนิดในประเทศไทย มีจำนวน 3 ชนิด ได้แก่ พวงหยกเวียดนาม (*D. chlorostylum*) เอื้องสายน้ำผึ้งลาว (*D. loddigesii*) และรองเท้านารีอีเมอร์สัน (*P. emersonii*) และรองเท้านารีคางกลาว (*P. gratixiamum*) นอกจากนี้กล้วยไม้แล้วยังมีพืชของกลางในกลุ่มคล้ายเฟิน ได้แก่ สนหางสิงห์ (*Huperzia quarrosum*) จำนวน 30 ต้น/กอ

3. ผลการศึกษาวิธีการปลูก ดูแลรักษา พืชอนุรักษ์ของกลางเพื่อให้อยู่รอดได้ในสถานที่เก็บรักษาพืชอนุรักษ์

จากการสอบถามพนักงานเจ้าหน้าที่ ของกรมวิชาการเกษตร กรมป่าไม้ กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ดำรวจ และทหารที่ร่วมกันกักยัดพืชอนุรักษ์ของกลาง พบว่า พนักงานเจ้าหน้าที่ยังขาด

ความรู้ ความเข้าใจในการดูแลรักษาพืชอนุรักษ์ของกลางเบื้องต้นก่อนส่งมอบให้หน่วยงานที่รับผิดชอบ อีกทั้ง พบปัญหาในการติดต่อประสานงานระหว่างหน่วยงานและการจำแนกชนิดพืชอนุรักษ์เพื่อใช้ประกอบการดำเนินคดี ทำให้ใช้เวลานานกว่าที่จะส่งมอบของกลางให้กับสถานที่เก็บรักษาของกลาง ส่งผลให้พืชอนุรักษ์ของกลางบอบช้ำและเน่าเสียหายจำนวนมาก ดังนั้น การดูแลรักษาพืชอนุรักษ์ของกลางก่อนส่งมอบให้กับสถานที่เก็บรักษาจึงมีผลอย่างมากต่ออัตราการรอดชีวิตของพืชอนุรักษ์ของกลาง ซึ่งพืชอนุรักษ์ของกลางที่กล่าวถึงในที่นี้หมายถึง เฉพาะกล้วยไม้ป่า ผลจากการศึกษาวิธีการดูแลรักษากล้วยไม้ป่าของกลางจากการศึกษาดูงาน ณ ศูนย์เพาะชำกล้าไม้ ตำบลหางตง อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา อยู่ในสังกัดกรมป่าไม้ และจากการสืบค้นในเอกสาร มีดังนี้

3.1 วิธีการดูแลรักษาพืชอนุรักษ์ของกลางก่อนส่งมอบให้กับสถานที่เก็บรักษา

การดูแลรักษากล้วยไม้ป่าของกลางเบื้องต้นจะแตกต่างกันตามลักษณะการเจริญเติบโต ดังนี้

1. กล้วยไม้รากอากาศ ได้แก่ กล้วยไม้ที่ไม่ต้องการวัสดุปลูกในการเจริญเติบโต อาศัยเพียงที่ยึดเกาะ รากมีขนาดใหญ่สามารถสังเคราะห์แสงได้เอง เช่น สกุลเอื้องกุหลาบ สกุลแวนดา สกุลช้าง เป็นต้น
2. กล้วยไม้รากกิ่งอากาศ ได้แก่ กล้วยไม้ที่ต้องการวัสดุปลูกเพื่อเก็บความชื้นและเป็นที่ยึดเกาะ ราก แต่วัสดุต้องไม่แน่นทึบ ระบายน้ำและอากาศได้ดี เช่น สกุลหวาย สกุลกะเหรี่ยงบางชนิด สกุลเอื้องเทียน เป็นต้น
3. กล้วยไม้ดิน เป็นกล้วยไม้ที่ต้องการความชื้นสูง แต่วัสดุปลูกต้องระบายน้ำได้ดี เช่น ว่าน ร่อนทอง สกุลรองเท้านารี สกุลลิ้นมังกร เป็นต้น

- หลักจากการกักยึดกล้วยไม้ของกลางให้นำกล้วยไม้ของกลางออกจากภาชนะบรรจุ เช่น ถุงพลาสติก กระสอบ หรือตะกร้า คัดแยกต้นที่เป็นชนิดเดียวกันไว้กองเดียวกัน เพื่อความสะดวกในการจำแนกชนิด และนับจำนวนของกลาง

- จำแนกและนับจำนวนกล้วยไม้ของกลาง แล้งจัดวางกล้วยไม้ของกลางกระจายบนชั้นตะแกรง หรือแขวนบนราว เพื่อให้ใบแห้ง หรือใบที่เน่าหลุดร่วงลงพื้นด้านล่าง ป้องกันไม่ให้กล้วยไม้ทับถมและเน่าเพิ่มขึ้น และวางในที่ร่มรำไรที่แสงส่องผ่านประมาณ 50 %

- สำหรับกล้วยไม้ดิน วางบนภาชนะที่สามารถเก็บรักษาความชื้นได้ เช่น กระถาง กาละมัง หรือ ใส่ถุงกระสอบเปิดปากถุง

- หากดำเนินการตามคำแนะนำข้างต้นกล้วยไม้ของกลางสามารถเก็บรักษาไว้ได้ 1 สัปดาห์ โดยไม่ต้องรดน้ำ ยกเว้นกล้วยไม้ดิน

3.2 การปลูก ดูแล รักษา พืชอนุรักษ์ของกลางเบื้องต้น

จากการศึกษาวิธีการดูแลรักษาพืชอนุรักษ์ของกลางเบื้องต้น ให้มีอัตราการรอดชีวิตสูงควรดำเนินการ ดังนี้

- คัดแยกชนิดและทำการตัดแต่งส่วนที่แห้งหรือเน่าเสียหายทิ้ง เช่น ใบ รากแห้ง ก้านช่อดอกเก่า สำหรับกล้วยไม้ในสกุลหวายให้ตัดรากจนโคนต้นหรือไหล (rhizome) จะเป็นการกระตุ้นให้เกิดรากใหม่ได้เร็วขึ้น

ส่วนกล้วยไม้ชนิดอื่น ๆ ไม่สามารถตัดรากชิตลำต้น หรือโคนต้นได้ เนื่องจากลำต้นไม่มีอาหารสะสมเหมือนกล้วยไม้สกุลหวาย

- วางเรียงกล้วยไม้บนชั้นตะแกรง ในโรงเรือนที่พรางแสงประมาณ 60 %
- พนยากันเชื้อรา ทิ้งไว้ 1 สัปดาห์ จึงรดน้ำ
- หลังจาก 1 สัปดาห์ ให้รดน้ำทุกวันในตอนเช้า และให้ปุ๋ยเดือนละ 1 ครั้ง หากต้องการให้

กล้วยไม้ออกรากเร็วให้พ่นฮอร์โมนเร่งราก สัปดาห์ละครั้งในเดือนแรก

- กรณีกล้วยไม้รากดินหลังพนยากันเชื้อราทิ้งไว้ 1 วัน แล้วปลูกลงในวัสดุปลูก และรดน้ำทุกวัน และรดฮอร์โมนเร่งรากทุก 1 สัปดาห์

- กรณีกล้วยไม้รากอากาศและรากกิ่งอากาศสามารถวางทิ้งไว้บนตะแกรงได้นานเป็นปีหรือจนกว่าพร้อมที่จะปลูก

3.3 ผลการศึกษาหาวิธีการปลูกกล้วยไม้ของกลางให้มีชีวิตรอดในสถานที่เก็บรักษาของกลาง

จากการศึกษากล้วยไม้ของกลางที่เก็บรักษาไว้ที่สถานเก็บรักษาของกลาง จังหวัดหนองคายพบมีกล้วยไม้หลายชนิดที่ปลูกในวัสดุปลูกที่ไม่เหมาะสม เช่น กล้วยไม้รองเท้านารี กล้วยไม้สกุลเอื้องกุหลาบ และโรงเรือนพรางแสงน้อยเกินไป จึงทำการปรับปรุงโรงเรือนโดยการพรางแสงเพิ่มโดยใช้ตาข่ายพรางแสงประมาณ 60 % พรางชั้นเดียวสลับกับสองชั้นเนื่องจากในฤดูร้อน และฤดูแล้งจังหวัดหนองคายแดดแรงมาก และทำการตัดแต่งต้นกล้วยไม้ และเปลี่ยนวัสดุปลูกให้เหมาะสม โดยกล้วยไม้กลุ่มรากอากาศ เช่น แวนดา เอื้องกุหลาบ ช้างกระ โอยเรศ ปลูกในกระเช้าพลาสติกโดยไม่ใส่วัสดุปลูก กล้วยไม้กลุ่มรากกิ่งอากาศ เช่น กล้วยไม้สกุลหวาย ปลูกในกระเช้าพลาสติกโดยใช้กาบมะพร้าวสับเป็นวัสดุปลูก สำหรับกล้วยไม้รากดิน เช่น กะระกะร่อน รองเท้านารี ปลูกด้วยดินผสมกับกาบมะพร้าวสับ นอกจากนี้ได้ทำการทดลองปลูกกล้วยไม้กลุ่มรากกิ่งอากาศและรากดินในวัสดุปลูกที่แตกต่างกัน เพื่อทดสอบอัตราการรอดชีวิต โดยทำการทดสอบดังนี้

3.3.1 กล้วยไม้รากอากาศ ทำการศึกษาในกล้วยไม้สกุลเอื้องกุหลาบ โดยทำการปลูกกล้วยไม้เอื้องกุหลาบในกระเช้ากล้วยไม้พลาสติกเปรียบเทียบกับปลูกในกระถางดินเผา พบว่า กล้วยไม้สกุลเอื้องกุหลาบที่ปลูกในกระถางดินเผามีอัตราการรอดชีวิตมากกว่าต้นที่ปลูกในกระเช้าพลาสติกและเจริญเติบโตได้ดีกว่า เนื่องจากกระถางดินเผาสามารถเก็บความชื้นได้ดีคล้ายคลึงกับความชื้นที่กล้วยไม้ได้รับเมื่อเกาะติดกับต้นไม้ขนาดใหญ่ แต่การใช้กระถางดินเผามีข้อเสียคือน้ำหนักมาก และราคาแพง

3.3.2 กล้วยไม้รากกิ่งอากาศ ทำการศึกษาในกล้วยไม้สกุลหวาย โดยทำการทดสอบตั้งแต่ขั้นตอนการเตรียมต้นกล้วยไม้ก่อนปลูก เมื่อรากงอกจึงนำไปปลูกในวัสดุปลูกชนิดต่างๆ ดังนี้

การเตรียมต้นกล้วยไม้ก่อนปลูก ได้ทำการทดลอง 3 วิธี

1. วางในตะกร้าพลาสติกโดยไม่ใส่วัสดุปลูก
2. วางบนสแฟกนัมมอส

3. วางบนกาบมะพร้าวสับ โดยนำกาบมะพร้าวสับแช่น้ำก่อนปลูก 2 วัน ขณะแช่ให้เปลี่ยนน้ำทุกวัน เนื่องจากการศึกษาในเอกสารและจากการสอบถามเกษตรกรผู้ปลูกกล้วยไม้พบว่า ในกาบมะพร้าวมีสารแทนนินที่มีผลต่อการเจริญเติบโตของรากกล้วยไม้

จากการผลการศึกษา พบว่า กล้วยไม้ที่วางบนสแฟกนัมมอส จะออกรากและแตกหน่อได้ดีในระยะแรกหลังจากนั้นรากจะเน่า เนื่องจากมีความชื้นมากเกินไป สำหรับต้นกล้วยไม้ที่วางในตะกร้าโดยไม่ใส่วัสดุปลูกจะออกรากและแตกหน่อได้ดีพอสมควร แต่ลำต้นลีบผอมเมื่อต้นโตขึ้นระยะหนึ่งจะแห้งตาย เนื่องจากความชื้นไม่เพียงพอ ส่วนการวางบนกาบมะพร้าวสับต้นกล้วยไม้จะออกรากและแตกหน่อได้ดีที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับทั้งสองวิธี และสามารถเจริญเติบโตได้ดีบนกาบมะพร้าวสับ

3.3.3 กล้วยไม้รากดิน ได้ทำการทดสอบในกล้วยไม้รองเท้านารีอินทนนท์ โดยทดสอบปลูกในวัสดุปลูก 3 แบบ ดังนี้

- ดินผสม
- ดินผสม + กาบมะพร้าวสับ
- ดินผสม + อิฐทุบ

ผลการทดลอง พบว่า กล้วยไม้รองเท้านารีที่ปลูกด้วยวัสดุปลูกทั้ง 3 แบบ มีอัตราการรอดชีวิต 100 % แต่ต้นกล้วยไม้ไม่ออกดอก อาจเนื่องมาจากอุณหภูมิที่จังหวัดหนองคายไม่เหมาะสมต่อการออกดอกของรองเท้านารีอินทนนท์

5. ผลการศึกษาแนวทางการใช้ประโยชน์จากพืชอนุรักษ์ของกลาง โดยไม่ขัดกับกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

ผลการศึกษาหาแนวทางในการใช้ประโยชน์จากของกลาง ดังนี้

1. จัดทำฐานข้อมูลพืชอนุรักษ์ของกลางและเผยแพร่ข้อมูลบุคคลภายนอกทราบ ผ่านช่องทางต่างๆ
2. เปิดสถานที่เก็บรักษาพืชอนุรักษ์ของกลางเป็นสถานที่ศึกษาดูงานสำหรับนักเรียนนักศึกษา และบุคคลทั่วไปที่สนใจ
3. ใช้ประโยชน์จากพืชอนุรักษ์ของกลางเพื่อเป็นเชื้อพันธุกรรมในด้านการปรับปรุงพันธุ์ หรือศึกษาการใช้ประโยชน์ในด้านอื่นๆ เช่น พืชสมุนไพร เป็นต้น
4. ส่งมอบพืชอนุรักษ์ของกลางให้กับหน่วยงานอื่น ๆ ไปใช้ประโยชน์ที่ไม่ใช่เพื่อการแสวงหากำไร เช่น โรงเรียน มหาวิทยาลัย หรือหน่วยงานราชการ ที่ต้องการปลูกเพื่อรวบรวมพันธุ์ ปลูกในสวนรุกขชาติ หรือสวนพฤกษศาสตร์ในโรงเรียน เป็นต้น

สรุปผลการทดลองและข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาพบว่าพืชอนุรักษ์ของกลางที่เก็บรักษาไว้ที่สถานเก็บรักษาของกลาง ณ ศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรหนองคาย และสถานกักพืชหนองคาย จังหวัดหนองคาย พืชอนุรักษ์ของกลางเกือบทั้งหมดเป็นกล้วยไม้ป่าที่นำเข้ามาจากประเทศเพื่อนบ้านโดยไม่มีหนังสืออนุญาตไซเตส ซึ่งเป็นความผิดตามมาตรา 29 ตรี แห่งพระราชบัญญัติพันธุ์พืช พ.ศ. 2518 และที่แก้ไขเพิ่มเติม และจากการจำแนกชนิดพบกล้วยไม้หลายชนิดจัดอยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์ เช่น รองเท้านารี และหวายแดง จากการศึกษากฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการกับของกลาง ในมาตรา 45 แห่งพระราชบัญญัติพันธุ์พืช พ.ศ. 2518 บัญญัติไว้ว่าพืชอนุรักษ์ที่ตกเป็นของกรมวิชาการเกษตร ให้สำนักคุ้มครองพันธุ์พืช รายงานอธิบดีกรมวิชาการเกษตรเพื่อพิจารณาสั่งการตามที่เห็นสมควร และได้กำหนดแนวทางในการปฏิบัติกับของกลางไว้ในระเบียบกรมวิชาการเกษตร ว่าด้วยการปฏิบัติเกี่ยวกับของกลางพืชอนุรักษ์หรือซากพืชอนุรักษ์ และสถานที่เก็บรักษาของกลางในคดีความผิดว่าด้วยพันธุ์พืช นอกจากนี้ยังมีระเบียบกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ว่าด้วยการปฏิบัติเกี่ยวกับของกลางในคดีความผิดเกี่ยวกับการป่าไม้ พ.ศ. 2533 โดยห้ามมิให้ประมวลจำหน่ายกล้วยไม้ป่าของกลางโดยเด็ดขาด และเมื่อได้รับอนุมัติแล้วให้มอบกล้วยไม้ป่าของกลางแก่อุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าที่เป็นท้องถิ่นเดิมของกล้วยไม้ป่าชนิดนั้นๆ หรือมอบให้ศูนย์พฤกษศาสตร์ประจำภาคบำรุงรักษาต่อไป ตามแต่กรณี สำหรับการดูแลรักษากล้วยไม้ป่าของกลางให้มีอัตราการรอดชีวิตที่เพิ่มขึ้นนั้น จะต้องปฏิบัติหรือดูแลรักษาของกลางให้ถูกวิธีตั้งแต่ก่อนส่งมอบจนถึงขั้นตอนการปลูกและดูแลรักษาในสถานที่เก็บรักษาของกลาง ดังนั้นจึงควรนำผลการศึกษาในส่วนของการดูแลรักษาของกลางก่อนส่งมอบและการดูแลรักษาในศูนย์กักพืชเผยแพร่ให้กับพนักงานเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ควรนำข้อเสนอแนะการใช้ประโยชน์จากพืชอนุรักษ์ของกลางเสนอต่อเจ้าหน้าที่วิชาการพืชอนุรักษ์ คณะอนุกรรมการพืชอนุรักษ์ และคณะกรรมการพันธุ์พืช เพื่อพิจารณากลับกรองให้ความคิดเห็นก่อนเสนอขอความเห็นชอบจากผู้บริหารต่อไป โดยมุ่งหวังให้เกิดการใช้ประโยชน์จากพืชอนุรักษ์ของกลางอย่างยั่งยืน

การนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์

ผลการศึกษาวិธีการดำเนินการกับของกลางเบื้องต้นก่อนส่งมอบให้กับสถานที่เก็บรักษาหากนำไปเผยแพร่ให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจับกุมและดำเนินคดีเกี่ยวกับพืชอนุรักษ์ของกลาง จะทำให้เจ้าหน้าที่สามารถดูแลของกลางได้ถูกวิธีลดการสูญเสียก่อนส่งมอบ และในส่วน of แนวทางการใช้ประโยชน์หากสามารถดำเนินการได้จะเป็นการลดภาระด้านงบประมาณของกรมวิชาการเกษตรในการดูแลรักษาพืชอนุรักษ์ของกลาง

เอกสารอ้างอิง

เต็ม สมิตินันท์. 2557. รายชื่อพรรณไม้แห่งประเทศไทย. 810 น.

ประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เรื่อง พืชอนุรักษ์ตามพระราชบัญญัติพันธุ์พืช พ.ศ. 2518. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, กรุงเทพฯ.

พระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. 2484. สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักนายกรัฐมนตรี, กรุงเทพฯ

พระราชบัญญัติพันธุ์พืช พ.ศ. 2518 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติพันธุ์พืช (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535, กรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, กรุงเทพฯ.

Wijnstekers, W. 2001. The Evolution of CITES, 6th edition, CITES Secretariat, Geneva, Switzerland
492 pp.

www.forest.go.th/forestprotect/forestfarm58/farm/web/.../maincontent.pdf

<http://www.customs.go.th/wps/wcm/connect/Library>

ตาราง แสดงชนิดพืช จำนวน สถานภาพด้านการอนุรักษ์ และลักษณะการเจริญเติบโต ของพืชอนุรักษ์ของกลางที่เก็บรักษาไว้ที่สถานกักพืช กลุ่มควบคุมพืชและวัสดุ การเกษตรภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรหนองคาย จังหวัดหนองคาย

ลำดับ ที่	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อไทย	จำนวน (ต้น/กอ)	สถานภาพ		ลักษณะนิสัย (Habitat)	สถานที่เก็บรักษา	
				พ.ร.บ. พันธุ์พืช	IUCN Red listed		ศวพ. หนองคาย	ด้าน หนองคาย
1	<i>Acampe rigida</i>	ข้างสารภี	43	พืชอนุรักษ์บัญชี 2	-	E	√	√
2	<i>Aerides falcata</i>	กุหลาบกระเป่าเปิด	16	พืชอนุรักษ์บัญชี 2	-	E	√	√
3	<i>Aerides houlettiana</i>	กุหลาบเหลืองโคราช	1	พืชอนุรักษ์บัญชี 2	R	E	√	-
4	<i>Aerides multiflora</i>	กุหลาบมาลัยแดง	35	พืชอนุรักษ์บัญชี 2	-	E	√	√
5	<i>Aerides odorata</i>	กุหลาบกระเป่าปิด	14	พืชอนุรักษ์บัญชี 2	-	E	√	-
6	<i>Agrostophyllum planicaule</i>	เอื้องปีกไก่	2	พืชอนุรักษ์บัญชี 2	-	E	√	√
7	<i>Arundina graminifolia</i>	หญ้าจัมพินควาย	18	พืชอนุรักษ์บัญชี 2	-	T	√	-
8	<i>Bulbophyllum blepharites</i>	สิงโตสมอหิน	12	พืชอนุรักษ์บัญชี 2	-	E,L	√	√
9	<i>Bulbophyllum dissitiflorum</i>	สิงโตรวงข้าวเมืองจันท	25	พืชอนุรักษ์บัญชี 2	-	E	-	√
10	<i>Bulbophyllum lepidum</i>	สิงโตพัดแดง	4	พืชอนุรักษ์บัญชี 2	-	E	√	-
11	<i>Bulbophyllum rufilabrum</i>	เอื้องกีบม้าแดง	25	พืชอนุรักษ์บัญชี 2	-	E	√	-
12	<i>Bulbophyllum rufinum</i>	เอื้องกีบม้าใหญ่	1	พืชอนุรักษ์บัญชี 2	-	E	-	√
13	<i>Bulbophyllum lasiochilum</i>	สิงโตนักกล่อม	12	พืชอนุรักษ์บัญชี 2	-	E	√	-

ลำดับ ที่	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อไทย	จำนวน (ต้น/กอ)	สถานภาพ		ลักษณะนิสัย (Habitat)	สถานที่เก็บรักษา	
				พ.ร.บ. พันธุ์พืช	IUCN Red listed		ศวพ. หนองคาย	ด้าน หนองคาย
14	<i>Cleisostoma rostratum</i>	ก้างปลาแดง	7	พืชอนุรักษ์บัญชี 2	-	E	√	√
15	<i>Coelogyne lactea</i>	เอื้องเทียนน้อย	8	พืชอนุรักษ์บัญชี 2	-	E	√	√
16	<i>Coelogyne trinervis</i>	เอื้องหมาก	9	พืชอนุรักษ์บัญชี 2	-	E,L	√	√
17	<i>Cymbidium eburneum</i>	สำเภอาขาว	5	พืชอนุรักษ์บัญชี 2	-	T	-	√
18	<i>Cymbidium aloifolium</i>	กะเหรกรรอน	12	พืชอนุรักษ์บัญชี 2	-	E	√	√
19	<i>Cymbidium ensifolium</i>	จุหลัน	24	พืชอนุรักษ์บัญชี 2	-	T	√	√
20	<i>Dendrobium acinaciforme</i>	เอื้องยอดสร้อย	6	พืชอนุรักษ์บัญชี 2	-	E	√	-
21	<i>Dendrobium capillipes</i>	คำป้อก	22	พืชอนุรักษ์บัญชี 2	-	E	√	-
22	<i>Dendrobium cariniferum</i>	เอื้องเงินแดง	36	พืชอนุรักษ์บัญชี 2	-	E	√	√
23	<i>Dendrobium chlorostylum</i>	พวงหยกเวียดนาม	2	พืชอนุรักษ์บัญชี 2	-	E	-	√
24	<i>Dendrobium chrysanthum</i>	เอื้องสายมรกต	2	พืชอนุรักษ์บัญชี 2	R	E	√	√
25	<i>Dendrobium chrysotoxum</i>	เอื้องคำ	105	พืชอนุรักษ์บัญชี 2	-	E	√	√
26	<i>Dendrobium crepidatum</i>	เอื้องสายน้ำเขียว	20	พืชอนุรักษ์บัญชี 2	-	E	√	√
27	<i>Dendrobium cumulatum</i>	หวายตะมอย	29	พืชอนุรักษ์บัญชี 2	-	E	√	√
28	<i>Dendrobium ellipsophyllum</i>	เอื้องทอง	5	พืชอนุรักษ์บัญชี 2	-	E	√	√

ลำดับ ที่	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อไทย	จำนวน (ต้น/กอ)	สถานภาพ		ลักษณะนิสัย (Habitat)	สถานที่เก็บรักษา	
				พ.ร.บ. พันธุ์พืช	IUCN Red listed		ศวพ. หนองคาย	ด้าน หนองคาย
29	<i>Dendrobium fimbriatum</i>	แววมยุรา	35	พืชอนุรักษ์บัญชี 2	-	E	√	√
30	<i>Dendrobium findlayanum</i>	พวงหยก	8	พืชอนุรักษ์บัญชี 2	-	E	√	-
31	<i>Dendrobium gratiosissimum</i>	เอื้องกิ่งดำ	2	พืชอนุรักษ์บัญชี 2	-	E	-	√
32	<i>Dendrobium lindleyi</i>	เอื้องผึ้ง	2	พืชอนุรักษ์บัญชี 2	-	E	√	√
33	<i>Dendrobium loddigesii</i>	สายน้ำผึ้งลาว	61	พืชอนุรักษ์บัญชี 2	-	E	√	√
34	<i>Dendrobium moschatum</i>	จำปา	85	พืชอนุรักษ์บัญชี 2	-	E	√	√
35	<i>Dendrobium nobile</i>	โนบิเล่	50	พืชอนุรักษ์บัญชี 2	-	E	√	-
36	<i>Dendrobium palpebre</i>	มัจฉา	3	พืชอนุรักษ์บัญชี 2	-	E	√	-
37	<i>Dendrobium primulinum</i>	เอื้องสายน้ำผึ้ง	4	พืชอนุรักษ์บัญชี 2	-	E	-	√
38	<i>Dendrobium secundum</i>	เอื้องแปรงสีฟัน	2	พืชอนุรักษ์บัญชี 2	-	E	√	-
39	<i>Dendrobium signatum</i>	แก้วกวี	25	พืชอนุรักษ์บัญชี 2	-	E	√	√
40	<i>Dendrobium sukakulii</i>	หวายสุชะกุล	6	พืชอนุรักษ์บัญชี 2	-	E	√	-
41	<i>Dendrobium thrysiflorum</i>	ม่อนไข	24	พืชอนุรักษ์บัญชี 2	-	E	√	√
42	<i>Dendrobium virgeneum</i>	นางชี	17	พืชอนุรักษ์บัญชี 2	-	E	√	√
43	<i>Doritis pulcherima</i>	ม้าวิ่ง	50	พืชอนุรักษ์บัญชี 2	-	L,T	√	√

ลำดับ ที่	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อไทย	จำนวน (ต้น/กอ)	สถานภาพ		ลักษณะนิสัย (Habitat)	สถานที่เก็บรักษา	
				พ.ร.บ. พันธุ์พืช	IUCN Red listed		ศวพ. หนองคาย	ด้าน หนองคาย
44	<i>Eria concolor</i>		20	พืชอนุรักษ์บัญชี 2	-	E	√	√
45	<i>Eria lasiopetala</i>	เอื้องบายศรี	17	พืชอนุรักษ์บัญชี 2	-	E	√	√
46	<i>Eria obesa</i>	เอื้องแจกันเงิน	2	พืชอนุรักษ์บัญชี 2	-	E	√	-
47	<i>Flickingeria fimbriata</i>	เอื้องขาไก่	16	พืชอนุรักษ์บัญชี 2	-	E	-	√
48	<i>Hueperzia squarrosa</i>	สนหางสิงห์	10	ไม่ใช่พืชอนุรักษ์	-	E	√	√
49	<i>Monomeria barbata</i>	กำมับูม่า	4	พืชอนุรักษ์บัญชี 2	-	E	√	√
50	<i>Neuwiedia singaporeana</i>	ไม่มีชื่อไทย	1	พืชอนุรักษ์บัญชี 2	-	T	√	√
51	<i>Paphiopedilum concolor</i>	รองเท้านารีเหลืองปราจีน	5	พืชอนุรักษ์บัญชี 1	EN	T	-	√
52	<i>Paphiopedilum emersonii</i>	รองเท้านารีริโอเมอส์สัน	5	พืชอนุรักษ์บัญชี 1	EN	T	-	√
53	<i>Paphiopedilum exul</i>	รองเท้านารีเหลืองกระบี่	15	พืชอนุรักษ์บัญชี 1	EN	T	√	√
54	<i>Paphiopedilum gratixiamum</i>	รองเท้านารีคางกบลาว	15	พืชอนุรักษ์บัญชี 1	EN	T	√	√
55	<i>Paphiopedilum hirsutissimum</i>	รองเท้านารีเหลืองเลย	10	พืชอนุรักษ์บัญชี 1	EN	T	-	√
56	<i>Paphiopedilum villosum</i>	รองเท้านารีอินทนนท์	20	พืชอนุรักษ์บัญชี 1	EN	T,E	-	√
57	<i>Paphiopedilum parishii</i>	รองเท้านารีเมืองกาญจน์	2	พืชอนุรักษ์บัญชี 1	EN	E	-	√
58	<i>Papilionanthe teres</i>	เอื้องโมก	20	พืชอนุรักษ์บัญชี 2	-	E,L	√	√

ลำดับ ที่	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อไทย	จำนวน (ต้น/กอ)	สถานภาพ		ลักษณะนิสัย (Habitat)	สถานที่เก็บรักษา	
				พ.ร.บ. พันธุ์พืช	IUCN Red listed		ศพ. หนองคาย	ด้าน หนองคาย
59	<i>Pelatantheria ctenoglossa</i>	ใบตั้งฉาก	14	พืชอนุรักษ์บัญชี 2	-	E	√	√
60	<i>Pholidota articulata</i>	เอื้องลำต่อ	4	พืชอนุรักษ์บัญชี 2	-	E	√	√
61	<i>Pholidota imbricata</i>	เอื้องกาบดอก	30	พืชอนุรักษ์บัญชี 2	-	E	√	√
62	<i>Pomatocalpa spicata</i>	ช้างดำ	35	พืชอนุรักษ์บัญชี 2	-	E	√	√
63	<i>Renanthera coccinea</i>	หวายแดง	35	พืชอนุรักษ์บัญชี 2	R	E	√	-
64	<i>Rhynchostylis gigantea</i>	ช้างกระ	55	พืชอนุรักษ์บัญชี 2	-	E	√	√
65	<i>Rhynchostylis retusa</i>	ไอยเรศ	18	พืชอนุรักษ์บัญชี 2	-	E	√	√
66	<i>Robiquetia succisa</i>	เอื้องพวงงู่น	6	พืชอนุรักษ์บัญชี 2	-	E	√	√
67	<i>Staurochilus fasciatus</i>	เอื้องเสื่อโคร่ง	28	พืชอนุรักษ์บัญชี 2	-	E	√	√
68	<i>Vandopsis lissochiloides</i>	เขาพระวิหาร	107	พืชอนุรักษ์บัญชี 2	R	E	√	√

หมายเหตุ

สถานภาพ EN (Endangered) = ใกล้สูญพันธุ์

R (Rare) = หายาก

ลักษณะนิสัย E (Epiphyte) = กล้ายไม้อิงอาศัย

T (Terrestrial) = กล้ายไม้ดิน

L (Lithophyte) = กล้ายไม้เจริญบนหิน

ภาคผนวก

การดูแลรักษากล้วยไม้ป่าของกลางเบื้องต้นในสถานที่เก็บรักษาของกลาง (rescued center)

1. การเตรียมความพร้อมก่อนปลูก

คัดแยกชนิด ตัดแต่งรากแห้ง ใบแห้ง หรือช่อดอกแห้งออก หากเป็นกล้วยไม้สกุลหวายหากตัดรากชิดโคนต้น

จะกระตุ้นให้เกิดรากใหม่ได้ดี (ก) สำหรับกล้วยไม้รากอากาศ (ข) เช่น สกุลเอื้องกุหลาบ แวนดา ตัดเฉพาะรากแห้ง หากตัดออกทั้งหมดจะทำให้ตายได้เนื่องจากไม่มีลำต้นสะสมอาหารเหมือนกับกล้วยไม้สกุลหวาย

วางกล้วยไม้ที่ตัดแต่งแล้วผึ่งไว้บนตะแกรงในที่ร่มรำไร หรือบริเวณที่ได้รับแสงประมาณ 50-40 % ในเดือนแรกให้พ่นยากันเชื้อราและฮอร์โมนเร่งรากสัปดาห์ละ 1 ครั้ง ประมาณ 1 เดือน กล้วยไม้จะแตกราก

และหน่อใหม่ กรณีกล้วยไม้รองเท้านารี (ง) หลังจากตัดแต่งแล้ว ให้ชุบยากันเชื้อราแล้วผึ่งทิ้งไว้ 1 วัน แล้วจึงปลูก

1. การเตรียมความพร้อมก่อนปลูก (ต่อ)

การเตรียมความพร้อมกล้วยไม้ของกลางก่อนปลูก กรณีที่กล้วยไม้ได้รับการบอบช้ำและเสียหายมาก และของกลางมีจำนวนมากไม่สามารถคัดแยกได้

กล้วยไม้ของกลาง

พืชในตะกร้าพลาสติก

ประมาณ 1 เดือน

คัดเลือกต้นที่แตกรากและแตกหน่อวางบนกาบมะพร้าวสับ (1)

หรือสแฟกนัมมอส ในตะกร้าพลาสติก (2)

การใช้สแฟกนัมมอสเป็นวัสดุปลูกเหมาะสำหรับพื้นที่ที่มีความชื้นในอากาศต่ำ หากมีความชื้นสูงเกินไปจะทำให้รากกล้วยไม้เน่า สำหรับกาบมะพร้าวสับมีความเหมาะสมกับทุกพื้นที่ แต่ก่อนใช้งานต้องแช่น้ำก่อนเพื่อล้างสารแทนนินออกและเพื่อให้กาบมะพร้าวอุ้มน้ำได้ดีขึ้น

2. การปลูกและดูแลรักษาพืชอนุรักษ์ของกลาง

การปลูกกล้วยไม้รากกิ่งอากาศ เช่น กล้วยไม้สกุลหวายควรปลูกในกระถาง (1) หรือถาดเพาะ (2) ใช้กาบมะพร้าวสับเป็นวัสดุปลูก หรือปลูกบนตะแกรงพลาสติก ใช้สแฟกนัมมอสเป็นวัสดุปลูก (3)

การปลูกกล้วยไม้รากอากาศควรปลูกในกระถางที่โปร่งระบายอากาศได้ดี การปลูกระยะแรกหากความชื้นในอากาศต่ำควรใส่วัสดุปลูกเล็กน้อย เช่น หินภูเขาไฟ กาบมะพร้าวสับ หรืออิฐทุบ (1,3) สำหรับกล้วยไม้รากดินควรใช้วัสดุปลูกที่ให้ความชื้นสูงแต่ต้องระบายน้ำได้ดี (2) เช่น ดินปลูก ผสมกับ กาบมะพร้าวสับ หินภูเขาไฟ หรืออิฐทุบ

ศึกษาวิจัยพืชอนุรักษ์ของกลางในคดีว่าด้วยกฎหมายพันธุ์พืช พ.ศ. 2518 เพื่อการเก็บรักษา
ให้สามารถดำรงชีพได้ในสถานที่เก็บรักษาของกลาง: จังหวัดนครพนม

Study on the maintenance and survival of disputed
Conserved Plants under Plants Act B.E 2518. in Rescued Centre
: Nakorn Phanom Province

ปวีณา ทะรักษา^{1/} สุมาลี ทองดอนแอ^{1/} ดวงเดือน ศรีโพทา^{1/} รักษณา สารภิม^{1/} ยอดหญิง สอนสุภาพ^{1/}
พรเทพ ท้วมสมบูรณ์^{1/} มะนิต สารุณา^{2/}

^{1/} กลุ่มวิจัยอนุสัญญาไซเตสด้านพืช สำนักคุ้มครองพันธุ์พืช
^{2/} ศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรนครพนม

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยพืชอนุรักษ์ของกลางในคดีว่าด้วยกฎหมายพันธุ์พืช พ.ศ. 2518 เพื่อการเก็บรักษา
ให้สามารถดำรงชีพได้ในสถานที่เก็บรักษาของกลาง: จังหวัดนครพนม ในระหว่าง 1 ตุลาคม 2557 ถึง 30
กันยายน 2558 ณ สถานที่เก็บรักษาพืชอนุรักษ์ของกลาง ศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรนครพนม จังหวัดนครพนม
โดยจำแนกและจัดหมวดหมู่พืชอนุรักษ์ที่จัดอยู่ในวงศ์กล้วยไม้ จำนวน 25 สกุล 56 ชนิด รวมทั้งสิ้นประมาณ
2,309 กอ/ต้น มีพืชอนุรักษ์บัญชีที่ 1 จำนวน 1 ชนิด ได้แก่ รongเท้านารีเหลืองปราจีน (*Paphiopedilum
concolor*) จำนวน 30 ต้น/กอ ถูกจัดอยู่ในพืชอนุรักษ์บัญชีที่ 1 และจัดอยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์
(Endangered species : EN) พืชบัญชีที่ 2 ที่ถูกจัดอยู่ในสถานภาพหายาก (Rare: R) มี 4 ชนิด ได้แก่ เอื้องผึ้ง
น้อย (*Dendrobium jenkinsii*) เอื้องจำปา (*Dendrobium gibsonii/moschatum/sulcatum*) หวายแดง
(*Renanthera coccinea*) และเขาพระวิหาร (*Vandopsis lisoachiloides*) และมีพืชของกลางในกลุ่มเฟิน ได้แก่
Platynerium sp. 91 ต้น และ *Lycopodium* sp. 26 กอ/ต้น และในการเก็บรักษาต้องดำเนินการให้ถูกต้องตาม
พระราชบัญญัติพันธุ์พืช พ.ศ. 2518 และระเบียบกรมวิชาการเกษตร ว่าด้วยการปฏิบัติเกี่ยวกับของกลางพืช
อนุรักษ์หรือซากพืชอนุรักษ์ และสถานที่เก็บรักษาของกลาง (CITES Rescue Centre for Plants) ในคดีความผิด
ว่าด้วยพันธุ์พืช พ.ศ. 2553

การทดสอบวัสดุปลูกที่เหมาะสมสำหรับกล้วยไม้เพื่อให้สามารถดำรงชีพได้ในสถานที่เก็บรักษา
ของกลาง ซึ่งมีกุหลาบกระเป่าเปิด (*Aerides falcata*) เป็นตัวแทนกล้วยไม้ที่เจริญเติบโตทางยอด และกล้วยไม้
สกุลหวาย (*Dendrobium chrysotoxum*) เป โดยทดสอบวัสดุปลูกในกาบมะพร้าวสับอย่างเดียว ถ่านอย่างเดียว

และกาบมะพร้าวสับผสมถ่านอัตราส่วน 1:1 พบว่ากล้วยไม้ทั้งสองชนิดเจริญได้ดีบนวัสดุปลูกที่มีส่วนผสมระหว่าง
กาบมะพร้าวสับผสมถ่าน อัตราส่วน 1:1

รหัสการทดลอง 03-11-57-03-00-00-02-57

^{1/} กลุ่มวิจัยอนุสัญญาไซเตสด้านพืช สำนักคุ้มครองพันธุ์พืช

^{2/} ศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรนครพนม

คำนำ

พระราชบัญญัติพันธุ์พืช พ.ศ. 2518 ได้กำหนดให้พืชอนุรักษ์ หมายถึง พืชในบัญชีแนบท้ายอนุสัญญาว่าด้วยการค้าระหว่างประเทศซึ่งชนิดสัตว์ป่าและพืชป่าที่ใกล้สูญพันธุ์ (Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora: CITES) หรืออนุสัญญาไซเตส โดยการนำเข้าส่งออก นำผ่าน ชนิดพืชอนุรักษ์ จะต้องได้รับอนุญาตจากอธิบดีกรมวิชาการเกษตร หรือผู้ซึ่งอธิบดีมอบหมาย การกำหนดชนิดพืชอนุรักษ์หรือพืชในบัญชีอนุสัญญาไซเตสนั้น โดยประเทศภาคีสมาชิก 181 ประเทศ (<https://cites.org>) ได้ร่วมกันกำหนดชนิดสัตว์ป่าและพืชป่าดังกล่าวไว้ในบัญชีอนุสัญญาไซเตส เนื่องจากมีข้อมูลและเอกสารทางวิชาการที่เชื่อถือได้ว่าชนิดพันธุ์ดังกล่าวมีสถานภาพถูกคุกคามจนอยู่ในระดับเสี่ยงต่อการใกล้สูญพันธุ์อันเนื่องมาจากการใช้ประโยชน์ที่มากเกินไปของมนุษย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้ประโยชน์ทางการค้า และจากวัตถุประสงค์ของอนุสัญญาที่กล่าวไว้ในอารัมภบทของอนุสัญญาได้กล่าวถึงความร่วมมือระหว่างประเทศภาคีสมาชิกในการควบคุมการเคลื่อนย้ายชนิดพันธุ์พืชหรือสัตว์ในบัญชีฯ โดยใช้ระบบหนังสืออนุญาตในการควบคุมการนำเข้า ส่งออก ชนิดพันธุ์ที่อยู่ในบัญชีของอนุสัญญาฯ จะต้องได้รับอนุญาตจากอธิบดีกรมวิชาการเกษตร หรือผู้ซึ่งอธิบดีมอบหมาย (หนังสืออนุญาตไซเตส) ในกรณีที่พนักงานเจ้าหน้าที่พบการกระทำความผิด ไม่ขอหนังสืออนุญาตก่อนการส่งออกหรือนำเข้า จะต้องทำการกักยึดพืชอนุรักษ์เหล่านั้น แล้วจึงดำเนินการตามกฎหมายกับผู้กระทำความผิด เมื่อเสร็จสิ้นกระบวนการในการดำเนินคดีแล้ว พืชอนุรักษ์ที่กักยึดจึงจะตกเป็นของกรมวิชาการเกษตร เนื่องจากกระบวนการในการดำเนินคดีใช้ระยะเวลาเวลานาน พนักงานเจ้าหน้าที่จะต้องเก็บรักษาดูแลพืชอนุรักษ์ของกลางเหล่านั้นให้มีชีวิตรอด เพื่อประโยชน์ในการดำเนินคดี นอกจากนี้เมื่อคดีเสร็จสิ้น หรือหมดอายุความ ถ้าประเทศที่เป็นเจ้าของพืชอนุรักษ์ดังกล่าว ต้องการพืชอนุรักษ์กลับคืน ประเทศไทยก็สามารถส่งพืชที่มีชีวิตรอดกลับคืนไปยังประเทศที่เป็นถิ่นกำเนิดได้ ตามข้อกำหนดของอนุสัญญาฯ

พืชอนุรักษ์ที่กักยึดนั้นโดยส่วนใหญ่ มีถิ่นกำเนิดจากต่างประเทศ การเก็บดูแลรักษาพืชอนุรักษ์ของกลางก่อนการส่งมอบให้กับสถานที่เก็บรักษาของกลางและการดูแลระหว่างการเก็บรักษาไว้ในสถานที่เก็บรักษาของกลาง หากไม่มีวิธีการดูแลรักษาที่เหมาะสมอาจทำให้พืชอนุรักษ์มีอัตราการรอดชีวิตต่ำ นอกจากนี้พืชอนุรักษ์แต่ละชนิดก็มีวิธีการดูแลรักษาที่แตกต่างกันไป จึงจำเป็นต้องทำการศึกษาวิจัยจำแนกชนิด เก็บข้อมูลพื้นฐานด้านชีววิทยา ด้านนิเวศวิทยา เพื่อหาวิธีการดูแลรักษาที่เหมาะสม และหาวิธีที่จะทำให้พืชอนุรักษ์ดังกล่าวปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อม และสามารถดำรงชีพอยู่ได้ในสถานที่เก็บรักษาของกลาง นอกจากนี้พืชอนุรักษ์ที่กักยึดนั้นโดยส่วนใหญ่ไม่ปรากฏเจ้าของหรือผู้ครอบครอง ในมาตรา 45 ของ พ.ร.บ. พันธุ์พืช พ.ศ. 2518 ได้กำหนดให้ของกลางตกเป็นของกรมวิชาการเกษตรเพื่อจัดการตามเห็นสมควร ดังนั้นจึงต้องมีการศึกษาหาแนวทางการใช้ประโยชน์จากพืชอนุรักษ์ของกลางโดยไม่ขัดกับข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจของผู้บริหารต่อไป ปัจจุบันยังคงพบปัญหาการลักลอบทำการค้าพืชอนุรักษ์โดยเฉพาะกล้วยไม้ป่า บริเวณแนวชายแดนที่ติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้านโดยเฉพาะในเขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จากสถิติการตรวจยึด

พีชอนุรักษ์ของกลางของด่านตรวจพืชหนองคายและด่านตรวจพืชนครพนม มีการจับกุมเฉลี่ยปีละประมาณ 30 คดี ได้พีชอนุรักษ์ของกลางประมาณ 20,000 ต้น

วิธีการดำเนินการและอุปกรณ์

อุปกรณ์ในการทดลอง

1. พีชอนูร์ักษ์ของกลาง
2. เอกสารบทบัญญัติแห่งอนุสัญญาไซเตส มติที่ประชุม (resolution) และข้อตัดสินใจ (decision) ภายใต้อนุสัญญาไซเตส
3. เอกสารบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติพันธุ์พืช พ.ศ. 2518 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติพันธุ์พืช (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 และประกาศกรมวิชาการเกษตรที่เกี่ยวข้อง รวมถึงกฎหมายภายในฉบับอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง
4. เอกสารทางด้านวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ บริหารจัดการ และใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนสำหรับพืชที่ใกล้สูญพันธุ์
5. กล้องถ่ายภาพความละเอียดสูง
6. อุปกรณ์ช่วยในการจำแนกชนิด เช่น กล้องส่องทางไกล แวนขยาย
7. อุปกรณ์คอมพิวเตอร์ และอุปกรณ์บันทึกข้อมูลแบบพกพา (External Hard disk) ขนาดความจุไม่น้อยกว่า 500 GB

วิธีการดำเนินการ

1. ศึกษาข้อกำหนดที่เกี่ยวข้องกับการใช้ประโยชน์จากพีชอนูร์ักษ์ของกลาง
2. จำแนกชนิด บันทึกข้อมูลด้านชีววิทยา และอัตราการรอดชีวิต
3. ศึกษาวิธีการดูแลรักษาพีชอนูร์ักษ์ของกลางก่อนส่งมอบให้กับสถานที่เก็บรักษา
4. ศึกษาวิธีการปลูก ดูแลรักษา พีชอนูร์ักษ์ของกลางเพื่อให้อยู่รอดได้ในสถานที่เก็บรักษาพีชอนูร์ักษ์
5. วิเคราะห์และหาแนวทางการใช้ประโยชน์จากพีชอนูร์ักษ์ของกลาง โดยไม่ขัดกับกฎหมายที่เกี่ยวข้อง
6. รายงานและเผยแพร่ผลการศึกษา

ระยะเวลา ระหว่างวันที่ 1 ตุลาคม 2557 ถึง 30 กันยายน 2558 รวมระยะเวลา 2 ปี

สถานที่ดำเนินการศึกษา

1. กลุ่มวิจัยอนุสัญญาไซเตสด้านพืช สำนักคุ้มครองพันธุ์พืช กรมวิชาการเกษตร
2. สถานที่เก็บรักษาของกลาง: จังหวัดนครพนม ศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรนครพนม

ผลการทดลองและวิจารณ์

ผลการดำเนินงาน

1. ข้อมูลชนิดและจำนวนพืชอนุรักษ์ของกลางในสถานที่เก็บรักษา

ผลการจำแนกพืชอนุรักษ์ที่อยู่ในสถานที่เก็บรักษาของกลาง ณ ศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรนครพนม จังหวัดนครพนม

1.1 มีพืชอนุรักษ์ที่จัดอยู่ในวงศ์กล้วยไม้ ที่เก็บรักษาไว้ที่สถานเก็บรักษาพืชอนุรักษ์ของกลาง ศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรนครพนม จังหวัดนครพนม จำนวน 25 สกุล 56 ชนิด รวมทั้งสิ้นประมาณ 2,309 กอ/ต้น มีพืชอนุรักษ์บัญชีที่ 1 จำนวน 1 ชนิด ได้แก่ รองเท้านารีเหลืองปราจีน (*Paphiopedilum concolor*) จำนวน 30 ต้น/กอ ถูกจัดอยู่ในพืชอนุรักษ์บัญชีที่ 1 และจัดอยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์ (Endangered species : EN) พืชบัญชีที่ 2 ที่ถูกจัดอยู่ในสถานภาพหายาก (Rare: R) มี 4 ชนิด ได้แก่ เอื้องผิ๊งน้อย (*Dendrobium jenkinsii*) เอื้องจำปา (*Dendrobium gibsonii/moschatum/sulcatum*) หวายแดง (*Renanthera coccinea*) และเขาพระวิหาร (*Vandopsis lissochiloides*) (ThaiThong 1999)

1.2 มีพืชของกลางในกลุ่มเฟิน ได้แก่ *Platyserium* sp. 91 ต้น และ *Lycopodium* sp. 26 กอ/ต้น

ตารางที่ 1 รายชื่อพืชอนุรักษ์ที่จัดอยู่ในวงศ์กล้วยไม้

ลำดับ ที่	ชื่อภาษาไทย	ชื่อวิทยาศาสตร์	จำนวน ต้น/กอ	Endemic	Criteria Pre 1994	Criteria 1994- 2001	การเจริญเติบโต
1	สารภีน้อย	<i>Acampe praemosa/papillosa</i>	50				อิงอาศัยเจริญทางยอด
2	เอื้องตีนตุ๊กแก	<i>Acampe praemosa/papillosa</i>	3				อิงอาศัยเจริญทางยอด
3	กุหลาบแดง	<i>Aerides crassifolia</i>	20				อิงอาศัยเจริญทางยอด
4	กุหลาบกระเป่าเปิด	<i>Aerides falcata</i>	35				อิงอาศัยเจริญทางยอด
5	มาลัยแดง	<i>Aerides multiflora</i>	286				อิงอาศัยเจริญทางยอด
6	ปีกไก่	<i>Agrostophyllum brevepes/callosum/majus/planicaule</i>	5				อิงอาศัยเจริญด้านข้าง
7	หางแมงเงา	<i>Appendicula comuta</i>	25				อิงอาศัยเจริญด้านข้าง
8	เข็มแสด	<i>Ascocentrum miniatum</i>	14				อิงอาศัยเจริญทางยอด
9	สิงโตร่างขาวน้อย	<i>Bulbophyllum morphologlorum</i>	16				อิงอาศัยเจริญด้านข้าง
10	สิงโตสมอหิน	<i>Bulbophyllum blepharistes</i>	4				อิงอาศัยเจริญด้านข้าง

ลำดับ ที่	ชื่อภาษาไทย	ชื่อวิทยาศาสตร์	จำนวน ต้น/กอ	Endemic	Criteria Pre 1994	Criteria 1994- 2001	การเจริญเติบโต
11	กุหลาบศาคริก	<i>Bulbophyllum putidum</i>	1				อิงอาศัยเจริญด้านข้าง
12	สิงโตพัดเหลือง	<i>Bulbophyllum retusinsculum</i>	1				อิงอาศัยเจริญด้านข้าง
13	เขาแพะ	<i>Cleisostoma arietinum</i>	4				อิงอาศัยเจริญทางยอด
14	โมกซ์ก้างปลา	<i>Cleisostoma fuerstenbergianum</i>	14				อิงอาศัยเจริญทางยอด
15	เอื้องใบหมาก	<i>Coelogyne trinervis</i>	13				อิงอาศัยเจริญด้านข้าง
16	กะเหรกะร่อน	<i>Cymbidium aloifolium</i>	10				อิงอาศัยเจริญด้านข้าง
17	เอื้องสายร่องแรง	<i>Dendrobium aphyllum</i>	24				อิงอาศัยเจริญด้านข้าง
18	คำป๊อก	<i>Dendrobium capillipes</i>	41				อิงอาศัยเจริญด้านข้าง
19	เอื้องเงินแดง	<i>Dendrobium cariniferum</i>	3				อิงอาศัยเจริญด้านข้าง
20	เอื้องคำ	<i>Dendrobium chrysotoxum</i>	579				อิงอาศัยเจริญด้านข้าง
21	เอื้องสายน้ำเขียว	<i>Dendrobium crepidatum</i>	12				อิงอาศัยเจริญด้านข้าง
22	หวายตะมอย	<i>Dendrobium crumenatum</i>	11				อิงอาศัยเจริญด้านข้าง
23	เอื้องดอกมะขาม	<i>Dendrobium delacourii</i>	5				อิงอาศัยเจริญด้านข้าง
24	เอื้องมอนไข่	<i>Dendrobium densiflorum</i>	14				อิงอาศัยเจริญด้านข้าง
25	เอื้องเงิน	<i>Dendrobium draconis</i>	12				อิงอาศัยเจริญด้านข้าง
26	เอื้องทอง	<i>Dendrobium ellipsophyllum/denneanum</i>	4				อิงอาศัยเจริญด้านข้าง
27	มัจฉานู	<i>Dendrobium farmeri</i>	28				อิงอาศัยเจริญด้านข้าง
28	แววมยุรา	<i>Dendrobium fimbriatum</i>	4				อิงอาศัยเจริญด้านข้าง
29	พวงหยก	<i>Dendrobium findlayanum</i>	7				อิงอาศัยเจริญด้านข้าง
30	เอื้องเงินหลวง	<i>Dendrobium formosum</i>	1				อิงอาศัยเจริญด้านข้าง
31	เอื้องจำปา	<i>Dendrobium gibsonii/moschatum/sulcatum</i>	103		R		อิงอาศัยเจริญด้านข้าง
32	เอื้องผึ้งน้อย	<i>Dendrobium jenkinsii</i>	61		R		อิงอาศัยเจริญด้านข้าง
33	เอื้องผึ้ง	<i>Dendrobium lindleyi</i>	222				อิงอาศัยเจริญด้านข้าง
34	สายน้ำครึ่ง	<i>Dendrobium parishii</i>	6				อิงอาศัยเจริญด้านข้าง

ลำดับ ที่	ชื่อภาษาไทย	ชื่อวิทยาศาสตร์	จำนวน ต้น/กอ	Endemic	Criteria Pre 1994	Criteria 1994- 2001	การเจริญเติบโต
35	เอื้องสายน้ำผึ้ง	<i>Dendrobium polyanthum/primulinum</i>	56				อิงอาศัยเจริญด้านข้าง
36	ช้างน้าว	<i>Dendrobium pulchellum</i>	41				อิงอาศัยเจริญด้านข้าง
37	แปรงสีฟัน	<i>Dendrobium secundum</i>	15				อิงอาศัยเจริญด้านข้าง
38	เอื้องเกือกวัว	<i>Dendrobium tortile</i>	174				อิงอาศัยเจริญด้านข้าง
39	นึ่งดอกเหลือง	<i>Eria bractescens</i>	11				อิงอาศัยเจริญด้านข้าง
40	ขาไก่	<i>Flickingeria albopurpurea ~</i>	16				อิงอาศัยเจริญด้านข้าง
41	เพชรหึง	<i>Grammatophyllum speciosum</i>	1				อิงอาศัยเจริญด้านข้าง
42	นางรุ้ง	<i>Hygrochilus parishii</i>	15				อิงอาศัยทางยอด
43	เอื้องข้าวสาร (เอื้อง ดอกหญ้า)	<i>Liparis viridiflora</i>	3				อิงอาศัยเจริญด้านข้าง
44	สิงโตนกเหยี่ยว	<i>Mastigion putidum ~</i>	1				อิงอาศัยเจริญด้านข้าง
45	เหลืองปราจีน	<i>Paphiopedilum concolor</i>	300			EN	กล้วยไม้ดินเจริญ ด้านข้าง
46	เหลืองเลย เมือง กาญจน์	<i>Paphiopedilum concolor</i>	30				กล้วยไม้ดินเจริญ ด้านข้าง
47	เอื้องโมกซ์	<i>Papilionanthe teres</i>	21				อิงอาศัยเจริญทางยอด
48	เขากวางอ่อน	<i>Phalaenopsis cornu-cervi</i>	4				อิงอาศัยเจริญทางยอด
49	เอื้องลำต่อ	<i>Pholidota articulata</i>	16				อิงอาศัยเจริญด้านข้าง
50	เอื้องกาบดอก	<i>Pholidota bracteata/imbricata</i>	7				อิงอาศัยเจริญด้านข้าง
51	ช้างดำ	<i>Pomatocalpa spicata</i>	3				อิงอาศัยเจริญทางยอด
52	หวายแดง	<i>Renanthera coccinea</i>	9		R		อิงอาศัยเจริญทางยอด
53	เขาแกะ	<i>Rhynchosstylis coelestis</i>	8				อิงอาศัยเจริญทางยอด
54	ช้างกระ	<i>Rhynchosstylis gigantea</i>	65				อิงอาศัยเจริญทางยอด
55	ไอยเรศ	<i>Rhynchosstylis retusa</i>	61				อิงอาศัยเจริญทางยอด
56	เข็มขาว	<i>Vanda lilacina</i>	3				อิงอาศัยเจริญทางยอด

ลำดับ ที่	ชื่อภาษาไทย	ชื่อวิทยาศาสตร์	จำนวน ต้น/กอ	Endemic	Criteria Pre 1994	Criteria 1994- 2001	การเจริญเติบโต
57	เขาพระวิหาร	<i>Vandopsis lissochiloides</i>	44		R		อิงอาศัยเจริญทางยอด

2. ข้อมูลกฎระเบียบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกัฟืชอนุรักษ์ของกลาง

กฎระเบียบของพระราชบัญญัติพันธุ์พืชที่เกี่ยวข้องกัฟืชอนุรักษ์ของกลาง และการใช้ประโยชน์จากการศึกษาพระราชบัญญัติพันธุ์พืช พ.ศ. 2518 มีกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกัฟืชอนุรักษ์ของกลาง พอสังเขปดังนี้

2.1 กฎระเบียบของพระราชบัญญัติพันธุ์พืชที่เกี่ยวข้องกัฟืชอนุรักษ์ของกลาง และการใช้ประโยชน์

พระราชบัญญัติพันธุ์พืช พ.ศ. 2518 มีกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกัฟืชอนุรักษ์ของกลาง ดังนี้

2.1.1 มาตรา 3 การกำหนดคำจำกัดความ “ฟืชอนุรักษ์” หมายถึง ฟืชชนิดที่กำหนดไว้ในบัญชีแนบท้ายอนุสัญญาว่าด้วยการค้าระหว่างประเทศซึ่งชนิดสัตว์ป่าและฟืชป่าที่ใกล้สูญพันธุ์ ซึ่งรัฐมนตรีประกาศกำหนดในราชกิจจานุเบกษา

2.1.2 มาตรา 45 แห่งพระราชบัญญัติพันธุ์พืช พ.ศ. 2518 บัญญัติว่า ฟืชอนุรักษ์ที่ได้ยึดหรืออายัดไว้ตามมาตรา 39(3) ถ้าไม่ปรากฏเจ้าของหรือผู้ครอบครอง หรือพนักงานอัยการสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้องคดี หรือโดยศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดไม่พิพากษาให้ริบ และผู้เป็นเจ้าของหรือผู้ครอบครองมิได้ร้องขอรับคืนภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่ยึดหรืออายัด หรือวันที่ทราบคำสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้องคดี หรือวันที่ศาลพิพากษาถึงที่สุดไม่พิพากษาให้ริบ หรือของกลางที่ศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ริบ หรือของกลางที่หน่วยงานอื่นส่งมอบให้กรมวิชาการเกษตรใช้ประโยชน์แล้วแต่กรณี ซึ่งตกเป็นของกรมวิชาการเกษตร ให้สำนักคุ้มครองพันธุ์พืช รายงานอธิบดีกรมวิชาการเกษตรเพื่อพิจารณาสั่งการตามที่เห็นสมควร

2.1.3 ระเบียบกรมวิชาการเกษตร ว่าด้วยการปฏิบัติเกี่ยวกับของกลางฟืชอนุรักษ์หรือซากฟืชอนุรักษ์ และสถานที่เก็บรักษาของกลาง (CITES Rescue Centre for Plants) ในคดีความผิดว่าด้วยพันธุ์พืช พ.ศ. 2553 (คดีความผิดว่าด้วยกฎหมายพันธุ์พืช ในที่นี้หมายถึง การนำเข้า ส่งออก หรือนำผ่านฟืชอนุรักษ์โดยไม่ได้รับอนุญาตจากอธิบดีกรมวิชาการเกษตร หรือไม่มีหนังสืออนุญาตไซเตส) ได้กำหนดคำนิยามของคำว่าของกลาง หมายถึง ฟืชอนุรักษ์หรือซากฟืชอนุรักษ์ที่พนักงานเจ้าหน้าที่ได้ยึดหรืออายัดไว้เพื่อเป็นหลักฐานในการดำเนินคดีฟืชอนุรักษ์หรือซากฟืชอนุรักษ์ที่อยู่ในความดูแลของพนักงานเจ้าหน้าที่ระหว่างดำเนินคดีตามกฎหมายฟืชอนุรักษ์หรือซากฟืชอนุรักษ์ที่ศาลมีคำพิพากษาให้ริบฟืชอนุรักษ์หรือซากฟืชอนุรักษ์หรือฟืชที่ใกล้สูญพันธุ์ที่พนักงานสอบสวน เจ้าหน้าที่กรมศุลกากร หรือหน่วยงานอื่นได้ขอความอนุเคราะห์ให้กรมวิชาการเกษตรช่วยดูแลในระหว่างดำเนินคดี ฟืชอนุรักษ์ของกลางที่อยู่ในความดูแลของกรมวิชาการเกษตรส่วนใหญ่ มาจากการนำเข้า/นำผ่านแดนมาโดยไม่มีหนังสืออนุญาตฟืชอนุรักษ์ (CITES permit) และนำมาจำหน่ายบริเวณจุดผ่อนปรนและด่านชายแดนต่าง ๆ เมื่อเจ้าหน้าที่พบเห็นจึงทำการกักยึดฟืช และมักไม่ปรากฏผู้ครอบครอง ของกลางจึงตกเป็นของกรมวิชาการเกษตร กรมวิชาการเกษตรจึงได้เก็บรักษาไว้ที่สถานที่สำหรับเก็บรักษาของกลางไว้ (CITES Rescue Centre for Plants) ซึ่งมีทั้งหมด 18 แห่ง ในกรณีที่ไม่ปรากฏเจ้าของหน่วยงานที่รับมอบของกลาง ต้องเก็บรักษาของกลางไว้เป็นเวลา 5 ปี จึงจะนำมาใช้ประโยชน์ได้

2.1.4 กรณีเป็นของกลางที่นำเข้ามาจากต่างประเทศ ตามมาตรา 8 วรรค 4(ก) ของอนุสัญญาไซเตส ระบุไว้ว่าประเทศที่ทำการรับหรือกักยึดสินค้า เมื่อคดีสิ้นสุดแล้วจะต้องหารือกับประเทศผู้นำออก เมื่อคดีสิ้นสุดแล้วต้องส่งของกลางกลับคืนไปยังประเทศต้นทาง โดยประเทศดังกล่าวเป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายหรืออาจจะส่งไปยังศูนย์กู้ชีวิตหรือสถานที่อื่น ๆ ที่เจ้าหน้าที่ฝ่ายปฏิบัติการเห็นเหมาะสม

2.1.5 บัญชีรายชื่อสถานที่สำหรับเก็บรักษาของกลางพืชอนุรักษ์ที่ตกเป็นของกรมวิชาการเกษตรไว้ 18 ตามระเบียบกรมวิชาการเกษตร ว่าด้วยการปฏิบัติเกี่ยวกับของกลางพืชอนุรักษ์หรือซากพืชอนุรักษ์ และสถานที่เก็บรักษาของกลาง (CITES Rescue Centre for Plants) ในคดีความผิดว่าด้วยพันธุ์พืช พ.ศ. 2553 มีดังนี้

1. สำนักคุ้มครองพันธุ์พืช
2. ศูนย์วิจัยพืชสวนเชียงราย สถาบันวิจัยพืชสวน
3. ศูนย์วิจัยพืชสวนตรัง สถาบันวิจัยพืชสวน
4. ศูนย์วิจัยพืชสวนชุมพร สถาบันวิจัยพืชสวน
5. ศูนย์วิจัยพืชสวนจันทบุรี สถาบันวิจัยพืชสวน
6. ศูนย์วิจัยพืชศรีสะเกษ สถาบันวิจัยพืชสวน
7. ศูนย์วิจัยและพัฒนากาษตรที่สูงเชียงราย สำนักวิจัยและพัฒนากาษตรเขตที่ 1
8. ศูนย์วิจัยและพัฒนากาษตรเชียงใหม่ สำนักวิจัยและพัฒนากาษตรเขตที่ 1
9. ศูนย์วิจัยและพัฒนากาษตรตาก สำนักวิจัยและพัฒนากาษตรเขตที่ 2
10. ศูนย์วิจัยและพัฒนากาษตรที่สูงเพชรบูรณ์ สำนักวิจัยและพัฒนากาษตรเขตที่ 2
11. ศูนย์วิจัยและพัฒนากาษตรเลย สำนักวิจัยและพัฒนากาษตรเขตที่ 3
12. ศูนย์วิจัยและพัฒนากาษตรนครพนม สำนักวิจัยและพัฒนากาษตรเขตที่ 3
13. ศูนย์วิจัยและพัฒนากาษตรหนองคาย สำนักวิจัยและพัฒนากาษตรเขตที่ 3
14. สำนักวิจัยและพัฒนากาษตรเขตที่ 4
15. ศูนย์วิจัยและพัฒนากาษตรกาญจนบุรี สำนักวิจัยและพัฒนากาษตรเขตที่ 5
16. ศูนย์วิจัยและพัฒนากาษตรเพชรบุรี สำนักวิจัยและพัฒนากาษตรเขตที่ 5
17. ศูนย์วิจัยและพัฒนากาษตรปราจีนบุรี สำนักวิจัยและพัฒนากาษตรเขตที่ 6
18. ศูนย์วิจัยและพัฒนากาษตรปราจีนบุรี สำนักวิจัยและพัฒนากาษตรเขตที่ 7

2.2 พระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. 2584

กล้วยไม้ป่าทุกชนิดจัดเป็นของป่าหวงห้าม ตามพระราชกฤษฎีกากำหนดของป่าหวงห้าม พ.ศ. 2530 และพระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. 2484 โดยกฎหมายฉบับนี้บัญญัติไว้ว่า ผู้ใดเก็บหาของป่าหวงห้าม หรือทำอันตรายด้วยประการใด ๆ แก่ของป่าหวงห้ามหรือในป่า ต้องได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่ และต้องเสียค่าภาคหลวง กับทั้งต้องปฏิบัติตามข้อกำหนดในกฎกระทรวงหรือในการอนุญาต (มาตรา 29) และผู้ใดนำไม้หรือของป่าเคลื่อนที่ ต้องมีใบเบิกทางของพนักงานเจ้าหน้าที่กำกับไปด้วย ตามข้อกำหนดในกฎกระทรวง (มาตรา 39)

และกฎหมายยังบัญญัติไว้ว่า ห้ามมิให้ผู้ใดค้าหรือมีไว้ในครอบครองซึ่งของป่าหวงห้ามเกินกว่าปริมาณที่กำหนดในราชกิจจานุเบกษา (มาตรา 29 ทวิ) สำหรับกล้วยไม้ป่าปริมาณที่กฎหมายอนุญาตให้มีไว้ในครอบครองเพื่อใช้สอยในครัวเรือนแห่งตน คือ 20 ต้น บทกำหนดโทษของกฎหมายป่าไม้ คือ ผู้ใดฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรา 29 มาตรา 29 ทวิ และมาตรา 39 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

2.3 บทบัญญัติแห่งอนุสัญญาว่าด้วยการค้าระหว่างประเทศซึ่งชนิดสัตว์ป่าและพืชป่าที่ใกล้สูญพันธุ์ (อนุสัญญาไซเตส)

อนุสัญญาว่าด้วยการค้าระหว่างประเทศซึ่งชนิดสัตว์ป่าและพืชป่าที่ใกล้สูญพันธุ์ เป็นอนุสัญญาแบบพหุภาคี เป็นความตกลงระหว่างรัฐต่อรัฐ โดยมีเจตนารมณ์และวัตถุประสงค์ที่ต้องการอนุรักษ์และคุ้มครองชนิดพันธุ์พืชที่ใกล้สูญพันธุ์ของโลกที่ได้รับผลกระทบหรือถูกคุกคามอันเนื่องมาจากการค้าระหว่างประเทศ โดยใช้ระบบใบอนุญาตก่อนการนำเข้า ส่งออก ซึ่งเป็นความรับผิดชอบร่วมกันระหว่างประเทศผู้ส่งออกและประเทศผู้นำเข้า กล่าวคือ ประเทศผู้ส่งออกจะต้องศึกษาและตรวจสอบว่าการส่งออกซึ่งชนิดพันธุ์ดังกล่าวไม่เสี่ยงต่อการใกล้สูญพันธุ์ของประชากรของชนิดพันธุ์ในธรรมชาติ และในขณะเดียวกันประเทศผู้นำเข้าจะต้องศึกษาว่าการนำเข้าชนิดพันธุ์ดังกล่าวไม่มีผลกระทบต่อชนิดพันธุ์อื่นในธรรมชาติ และต้องตรวจสอบว่าการนำเข้าชนิดพันธุ์นั้นมีการดูแลจัดการที่ดี ทำให้ชนิดพันธุ์นั้นมีชีวิตอยู่รอดได้ เพื่อให้การควบคุมการค้าระหว่างประเทศซึ่งชนิดพันธุ์ที่ใกล้สูญพันธุ์เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ จึงได้แบ่งชนิดพันธุ์พืชในอนุสัญญาไซเตสออกเป็น 3 บัญชี โดยพืชในวงศ์กล้วยไม้ทุกชนิด (Orchidaceae) จัดเป็นพืชที่อยู่ในบัญชีแนบท้ายอนุสัญญา โดยกล้วยไม้สกุลรองเท้านารี จัดเป็นพืชที่อยู่ในบัญชีแนบท้ายอนุสัญญาไซเตส บัญชีแนบท้ายบัญชีที่ 1 เป็นชนิดพันธุ์ที่ถูกคุกคามและอยู่ในภาวะใกล้สูญพันธุ์ หากเก็บมาจากป่าธรรมชาติโดยตรง ห้ามทำการค้าโดยเด็ดขาด ยกเว้นว่าจะนำไปใช้เพื่อการศึกษาวิจัย หรือใช้ทดลองทางวิทยาศาสตร์เท่านั้น และกล้วยไม้ชนิดอื่น ๆ ที่จัดเป็นพืชที่อยู่ในบัญชีแนบท้ายอนุสัญญาไซเตส บัญชีแนบท้ายบัญชีที่ 2 ซึ่งหมายถึง ชนิดพันธุ์ที่เหลือน้อยกว่าครึ่งหนึ่ง หรือกำลังถูกคุกคามแต่ยังไม่ถึงกับใกล้สูญพันธุ์ สามารถทำการค้าได้ภายใต้การควบคุมเพื่อหลีกเลี่ยงไม่ให้ชนิดพันธุ์ดังกล่าวตกอยู่ในภาวะใกล้สูญพันธุ์ และไม่ละเมิดกฎหมายภายในประเทศ

3 ข้อมูลวิธีการปลูก ดูแล รักษาพืชอนุรักษ์ของกลางเบื้องต้น

3.1 การปลูกพืชอนุรักษ์ของกลางกรณีได้มาใหม่

3.1.1 แยกประเภทกล้วยไม้ของกลางออกเป็นกล้วยไม้ดิน กล้วยไม้อิงอาศัย หรือกล้วยไม้กินซาก

3.1.2 ตัดแต่งกล้วยไม้ โดยตัดรากเดิมทิ้งเพื่อให้รากใหม่งอกขึ้นทดแทน ตัดลำหรือใบที่เกิดโรค หรือเน่าเสียทิ้ง

3.1.3 วางกล้วยไม้บนตะแกรง ผึ่งไว้จนกล้วยไม้เริ่มแทงรากใหม่ อาจฉีดพ่นสารป้องกันเชื้อราตามคำแนะนำ ก่อนวางทิ้งไว้จนรากใหม่งอก

3.1.4 ปลุกต้นกล้วยไม้บนกระเช้าพลาสติก กระเช้าไม้ แผ่นไม้ ตะแกรงพลาสติก ปลุกในกระถาง หรือบางส่วนแบ่งไปปลุกแบบแปะตามต้นไม้ใหญ่ โดยใช้วัสดุปลุกเพิ่มความชุ่มชื้น เช่น กาบมะพร้าว ขุยมะพร้าว สแฟกนัมมอส หรือดินปลูก ขึ้นอยู่กับชนิดของกล้วยไม้ มัดยึดต้นกล้วยไม้กับภาชนะให้แน่น

3.1.5 สำหรับกล้วยไม้ในกระเช้าพลาสติก กระเช้าไม้ แผ่นไม้ ตะแกรงพลาสติก หรือในกระถาง ให้แขวนหรือวางไว้ในบริเวณที่อากาศถ่ายเท ได้รับแสงแดดประมาณ 60% รดน้ำเช้าหรือเย็นให้มีความชื้นเพียงพอ

3.2 การปรับปรุงโรงเรือน โดยการทำหลังคาพรางแสง ด้วยการเปลี่ยนจากเสาไม้และโครงหลังคาไม้เป็นโครงเหล็ก เพื่อให้มีความคงทนแข็งแรง และเพิ่มความสูงของหลังคาโรงเรือนเพื่อให้อากาศถ่ายเทได้ดี และในฤดูร้อนสามารถพรางแสงเพิ่มเป็น 2 ชั้นได้

3.3 การดูแลรักษาพืชอนุรักษ์ของกลางในระยะยาว

การตัดแต่งกล้วยไม้ที่มีทั้งลำแห้งตาย ลำที่เป็นโรค แยกกอของกล้วยไม้เดิมที่เจริญเติบโตแน่นกระถางหรือภาชนะปลุก เปลี่ยนภาชนะและวัสดุปลุกสำหรับกระเช้าไม้ที่ผุพัง และจัดเรียงกล้วยไม้ตามลักษณะการเจริญเติบโต ดำเนินการจัดหมวดหมู่ ติดป้ายชื่อ

3.4 คัดเลือกชนิดกล้วยไม้กุหลาบกระเปาะเปิด (*Aerides falcata*) เป็นตัวแทนกล้วยไม้ที่เจริญเติบโตทางยอด และกล้วยไม้สกุลหวาย (*Dendrobium chrysotoxum*) เป เพื่อใช้ทดสอบวัสดุปลุกกาบมะพร้าวสับอย่างเดียว ถ่านอย่างเดียว และกาบมะพร้าวสับผสมถ่าน และวัดการเจริญเติบโต ขนาดใบ ความยาวราก หลังการปลุกครบ 5 เดือน แสดงผลดังตารางที่ 2 และตารางที่ 3

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยการเจริญเติบโตของ *Aerides falcata* บนวัสดุปลุกต่าง ๆ ในระยะเวลา 5 เดือน

ค่าเฉลี่ย	ความสูงต้น (ซม.)	ความยาวราก (ซม.)	จำนวนใบใหม่ (ใบ)	ความกว้างใบ (ซม.)	ความยาวใบ (ซม.)
กรรมวิธีที่ 1 กาบมะพร้าวสับอย่างเดียว	1.07	3.28	1	0.1	2.96
กรรมวิธีที่ 2 กาบมะพร้าวสับผสมถ่าน 1:1	1.57	6.43	1.6	0.13	4.34
กรรมวิธีที่ 3 ถ่านอย่างเดียว	0.86	3.06	0.7	0.09	3.09

จากตารางที่ 1 กล้วยไม้ *Aerides falcata* เป็นตัวแทนกล้วยไม้เจริญทางยอด ที่แต่เดิมมีการปลุกบนต้นลิ้นจี่ และรากไม้ยึดเกาะบนเปลือกลำต้น จึงได้ถูกนำมาทดสอบวัสดุปลุกที่เหมาะสม โดยดำเนินการปลุกบนวัสดุปลุก 3 แบบ คือ กาบมะพร้าวสับอย่างเดียว กาบมะพร้าวสับผสมถ่าน อัตราส่วน 1:1 และถ่านอย่าง

เดียว พบว่า ต้นกล้วยไม้ *Aerides falcata* ที่ปลูกบนวัสดุปลูกกาบมะพร้าวสับผสมถ่าน อัตราส่วน 1:1 มีค่าเฉลี่ยการเจริญเติบโตของส่วนต่าง ๆ สูงสุด ดังนี้ มีความสูงต้นเพิ่มขึ้นมากที่สุด 1.57 ซม. ความยาวราก 6.43 ซม. จำนวนใบใหม่ 1.6 ใบ ความกว้างใบ 0.13 ซม. และความยาวใบ 4.34 ซม.

ตาราง 2 ค่าเฉลี่ยการเจริญเติบโตของ *Dendrobium chrysotoxum* บนวัสดุปลูกต่าง ๆ ในระยะเวลา 5 เดือน

ค่าเฉลี่ย	ความสูงต้น (ซม.)	ความยาวราก (ซม.)	จำนวนใบใหม่ (ใบ)	หน่อเก่า		หน่อใหม่	
				ความกว้างใบ (ซม.)	ความยาวใบ (ซม.)	ความกว้างใบ (ซม.)	ความยาวใบ (ซม.)
กรรมวิธีที่ 1 กาบมะพร้าวสับอย่างเดียว	6.36	4.94	0.9	0.03	0.2	0.34	6.66
กรรมวิธีที่ 2 กาบมะพร้าวสับผสมถ่าน 1:1	10.45	3.09	1.8	0.01	0.24	0.44	8.45
กรรมวิธีที่ 3 ถ่านอย่างเดียว	7.12	2.97	1.6	0.01	0.14	0.34	6.95

จากตารางที่ 2 กล้วยไม้ *Dendrobium chrysotoxum* เป็นตัวแทนกล้วยไม้เจริญทางด้านข้าง ที่แต่เดิมปลูกบนกระเช้าไม้ที่เริ่มผุพัง จึงได้ถูกนำมาทดสอบวัสดุปลูกที่เหมาะสม โดยดำเนินการปลูกบนวัสดุปลูก 3 แบบ คือ กาบมะพร้าวสับอย่างเดียว กาบมะพร้าวสับผสมถ่าน อัตราส่วน 1:1 และถ่านอย่างเดียว พบว่า ต้นกล้วยไม้ *Dendrobium chrysotoxum* ที่ปลูกบนวัสดุปลูกกาบมะพร้าวสับผสมถ่าน อัตราส่วน 1:1 มีค่าเฉลี่ยการเจริญเติบโตของส่วนต่าง ๆ สูงสุด ดังนี้ มีความสูงต้นเพิ่มขึ้นมากที่สุด 10.45 ซม. จำนวนใบใหม่ 1.8 ใบ หน่อเก่ามีความกว้างใบเพิ่มขึ้นเฉลี่ย 0.01 ซม. และความยาวใบ 0.24 ซม. หน่อใหม่มีความกว้างใบเพิ่มขึ้นเฉลี่ย 0.44 ซม. และความยาวใบ 8.45 ซม. ในขณะที่วัสดุปลูกกาบมะพร้าวสับอย่างเดียวมีความยาวรากเพิ่มขึ้นสูงที่สุดเป็น 4.94 ซม.

จากทั้งสองตารางแสดงให้เห็นว่ากล้วยไม้ตัวแทนการเจริญเติบโตทั้งสองชนิด เจริญได้ดีบนวัสดุปลูกที่มีส่วนผสมระหว่างกาบมะพร้าวสับผสมถ่าน อัตราส่วน 1:1 แม้ว่ากล้วยไม้ชนิด *Dendrobium chrysotoxum* จะมีความยาวรากเพิ่มขึ้นมากที่สุดบนวัสดุปลูกกาบมะพร้าวสับอย่างเดียว แต่มีการเจริญเติบโตของส่วนต่าง ๆ ได้ดีเมื่อปลูกบนวัสดุปลูกที่มีส่วนผสมระหว่างกาบมะพร้าวสับผสมถ่าน อัตราส่วน 1:1

สรุปผลการทดลองและข้อเสนอแนะ

สถานเก็บพืชอนุรักษ์รักษาของกลาง ณ ศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรนครพนม จังหวัดนครพนม มีพืชอนุรักษ์ที่จัดอยู่ในวงศ์กล้วยไม้ ที่เก็บรักษาไว้ที่สถานเก็บรักษาพืชอนุรักษ์ของกลาง ศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรนครพนม จังหวัดนครพนม จำนวน 25 สกุล 56 ชนิด รวมทั้งสิ้นประมาณ 2,309 กอ/ต้น มีพืชอนุรักษ์บัญชีที่ 1 จำนวน 1 ชนิด ได้แก่ รongเท้านารีเหลืองปราจีน (*Paphiopedilum concolor*) จำนวน 30 ต้น/กอ ถูกจัดอยู่ในพืชอนุรักษ์บัญชีที่ 1 และจัดอยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์ (Endangered species : EN) พืชบัญชีที่ 2 ที่ถูกจัดอยู่ในสถานภาพหายาก (Rare: R) มี 4 ชนิด ได้แก่ เอื้องผิ้งน้อย (*Dendrobium jenkinsii*) เอื้องจำปา (*Dendrobium gibsonii/moschatum/sulcatum*) หวายแดง (*Renanthera coccinea*) และเขาพระวิหาร (*Vandopsis lissochiloides*) และมีพืชของกลางในกลุ่มเฟิน ได้แก่ *Platyserium* sp. 91 ต้น และ *Lycopodium* sp. 26 กอ/ต้น

จากการทดสอบวัสดุปลูกที่เหมาะสมของกล้วยไม้ที่มีการเจริญทางยอด และการเจริญด้านข้างพบว่า วัสดุปลูกที่เหมาะสมกับการปลูกกล้วยไม้ ณ สถานที่เก็บรักษาของกลางพืชอนุรักษ์แห่งนี้ ควรใช้วัสดุปลูกกาบมะพร้าวสับผสมกับถ่าน อัตราส่วน 1:1 จะทำให้กล้วยไม้เจริญเติบโตได้ดี เนื่องจากวัสดุปลูกดังกล่าวทำให้การเก็บกักความชื้นเพียงพอ มีช่องว่างระหว่างวัสดุปลูกให้เกิดการถ่ายเทอากาศได้ดี ซึ่งเหมาะสมกว่าการใช้ถ่านอย่างเดียว หรือกาบมะพร้าวสับเพียงอย่างเดียว

จังหวัดนครพนม ในฤดูร้อนมีแสงแดดแรง และความชื้นไม่เพียงพอสำหรับต้นกล้วยไม้บางชนิด ส่วนในฤดูฝนมีฝนตกชุกและต่อเนื่องยาวนานครวละหลายวัน ทำให้ต้นกล้วยไม้เกิดโรคและตายลงจำนวนหนึ่ง จึงมีการปรับปรุงโรงเรือนให้เป็นโครงสร้างเหล็กแข็งแรง มีหลังคาสูง ใช้ตาข่ายพลาสติกพรางแสงด้านบน และสามารถเพิ่มขึ้นของตาข่ายพรางแสงในฤดูร้อนได้ เพื่อป้องกันแสงแดด และการมีหลังคาสูงทำให้การถ่ายเทอากาศดีขึ้น ส่งผลให้การสะสมของโรคในฤดูฝนตกชุกลดลง

ในกรณีที่มีฝนตกชุกในฤดูฝน อาจให้สารป้องกันกำจัดเชื้อราฉีดพ่นตามคำแนะนำของกรมวิชาการเกษตร และเก็บลำแห้งและใบแห้งที่ร่วงออก เพื่อลดการสูญเสียพืชอนุรักษ์ของกลางอันเกิดจากการระบาดของเชื้อราและโรค หากวัสดุปลูกหนาแน่นเกินไป ให้ใช้วัสดุปลูกที่ทำให้เกิดช่องว่าง เช่น ถ่าน อิฐ หรือเปลือกสน เพื่อให้รากมีการระบายอากาศได้ดีขึ้น และในกรณีฤดูร้อน ที่มีความชื้นไม่เพียงพอ สามารถเพิ่มวัสดุปลูกที่ดูดซับน้ำได้ดี เช่น กาบมะพร้าวสับ หรือสแฟกนัมมอส และใส่ปุ๋ยบำรุงต้นในแต่ละฤดูได้ตามความเหมาะสม

จากการที่มีพืชอนุรักษ์ของกลางที่เป็นกล้วยไม้ลักษณะวิสัยแตกต่างกันและหลากหลายชนิด จึงควรจัดฝึกอบรมพนักงานเจ้าหน้าที่หน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้พนักงานเจ้าหน้าที่ที่ทำการกักยึดของกลางมีความรู้ความเข้าใจในการดูแลพืชของกลางก่อนส่งมอบให้สถานที่เก็บรักษาของกลางให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน และควรศึกษาวิธีการลดขั้นตอนการติดต่อประสานงานระหว่างหน่วยงาน เพื่อลดระยะเวลาให้การติดต่อประสานงานรวดเร็วยิ่งขึ้นก่อนส่งมอบของกลาง จะสามารถลดการเน่าเสียและเพิ่มความอยู่รอดของพืชอนุรักษ์ของกลางได้

จากการศึกษา พ.ร.บ. พันธุ์พืช พ.ศ. 2518 และที่แก้ไขเพิ่มเติม พบว่าไม่มีกฎระเบียบหรือแนวทางในการปฏิบัติหรือดำเนินกับของกลางที่ตกเป็นของกรมวิชาการเกษตรแล้ว ระบุไว้เพียงว่าให้อธิบดีพิจารณาสั่งการแล้วแต่เห็นสมควร ดังนั้นจึงควรทำการศึกษาแนวทางการใช้ประโยชน์จากพืชของกลางจากกฎหมายอื่นๆ เพื่อเสนอเป็นแนวทางสำหรับผู้บริหารต่อไป

เอกสารอ้างอิง

พระราชบัญญัติพันธุ์พืช พ.ศ. 2518 และพระราชบัญญัติพันธุ์พืช (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 109 ตอนที่ 40 วันที่ 7 เมษายน 2535.

ThaiThong, Obchant. 1999. Orchids of Thailand. Office of Environmental Policy and Planning (OEPP), Bangkok, Thailand. 239 pp.

CITES. (2016). **Member countries**. [Online], Available: <https://cites.org/eng/disc/parties/index.php>. (2016, 1 March).

ภาคผนวก

รูปภาพ 1 ระหว่างการปรับปรุงโรงเรือนสถานที่เก็บรักษาของกลาง: จังหวัดนครพนม โดยใช้โครงสร้างเหล็ก แทนไม้ไผ่ เปลี่ยนตาข่ายพรางแสงใหม่ จัดวางพืชตามหมวดหมู่

รูปภาพ 2 หลังการปรับปรุงโรงเรือนสถานที่เก็บรักษาของกลาง: จังหวัดนครพนม จัดวางพืชตามหมวดหมู่ และติดป้ายชื่อ

รูปภาพ 3 การตัดแต่ง ตัดแบ่งกอที่แน่นเกินไป ย้ายต้นที่เปะติดบนขอนไม้ปลูกใหม่ ย้ายต้นที่ไม่ยึดเกาะบนต้นไม้ ปลูกบนวัสดุปลูกใหม่ที่เหมาะสม

รูปภาพ 4 การจำแนกชนิด และจัดเรียงตามหมวดหมู่ เพื่อให้สามารถดูแลรักษาได้ง่าย

รูปภาพ 5 การทดสอบวัสดุปลูกที่เหมาะสมสำหรับกล้วยไม้เพื่อให้สามารถดำรงชีพได้ในสถานที่เก็บรักษาของกลาง ซึ่งมีกุหลาบกระเป่าเปิด (*Aerides falcata*) เป็นตัวแทนกล้วยไม้ที่เจริญเติบโตทางยอด และกล้วยไม้สกุลหวาย (*Dendrobium chrysotoxum*)

ศึกษาวิจัยพืชอนุรักษ์ของกลางในคดีว่าด้วยกฎหมายพันธุ์พืช พ.ศ. 2518 เพื่อการเก็บรักษา
ให้สามารถดำรงชีพได้ในสถานที่เก็บรักษาของกลาง: จังหวัดเชียงราย

Study on the maintenance and survival of disputed
Conserved Plants under Plants Act B.E 2518. in Rescued Centre
: Chiangrai Province

รัชชณา สารภิม¹ สุมาลี ทองดอนแอ¹ ดวงเดือน ศรีโพธา¹ ปวีณา ทะรักษา¹ จันจิรา ศรีจุมปา²

บทคัดย่อ

การจำแนกชนิดพืชอนุรักษ์ในสถานที่เก็บรักษาของกลาง ณ ศูนย์วิจัยพืชสวนเชียงราย ผลการจำแนกชนิดพืชอนุรักษ์ พบว่า มีชนิดพืชอนุรักษ์ของกลางทั้งสิ้น 19 สกุล 48 ชนิด จำนวน 731 ต้น/กอ จัดอยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์ (Endangered species : EN) จำนวน 2 ชนิด จัดอยู่ในสถานภาพหายาก (Rare : R) จำนวน 7 ชนิด จัดอยู่ในสถานภาพมีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์ (Vulnerable : VU) จำนวน 1 ชนิด การดูแลรักษากล้วยไม้ของกลาง ในเบื้องต้นจะต้องทำการตัดแต่งส่วนของใบและรากที่เสียหายออกเสียก่อน จากนั้นจึงนำไปฝังหรือวางไว้ในที่ร่ม แห้งมีอากาศถ่ายเทได้ดี โดยไม่ต้องใช้วัสดุปลูก และใช้ยาฆ่าโรคและเชื้อรา เมื่อกล้วยไม้ของกลางมีรากและลำใหม่แตกออกมา จึงจะสามารถนำไปปลูกดูแลรักษาต่อได้ ทำการทดสอบปลูกกล้วยไม้รองเท้านารีคางภลาวด้วยหินภูเขาไฟอย่างเดียว และใช้หินภูเขาไฟผสม sphagnum moss พบว่า สามารถเจริญเติบโตได้ดีในวัสดุปลูกทั้ง 2 แบบ มีอัตราการรอดชีวิต คิดเป็นร้อยละ 76 และทดสอบปลูกกล้วยไม้สกุลหวายชนิดเอื้องสายวิสูตร ปลูกในกระถางพลาสติกแบบคว่ำใช้ sphagnum moss เป็นวัสดุปลูก และปลูกบนตะแกรงพลาสติกไม่ใช้วัสดุปลูก พบว่า การ sphagnum moss เป็นวัสดุปลูกมีการเติบโตดีกว่าไม่ใช้วัสดุปลูก มีอัตราการรอดชีวิต คิดเป็นร้อยละ 100

การนำเข้า ส่งออก หรือนำผ่านพืชอนุรักษ์ และซากของพืชอนุรักษ์โดยไม่ได้รับอนุญาตจากอธิบดีกรมวิชาการเกษตร หรือไม่มีหนังสืออนุญาตไซเตสถือเป็นความผิดว่าด้วยกฎหมายพันธุ์พืช เมื่อเจ้าหน้าที่กักยัดพืชและไม่ปรากฏผู้ครอบครอง พืชอนุรักษ์ที่ถูกยึดจะตกเป็นของกรมวิชาการเกษตร กรมวิชาการเกษตรจะเก็บรักษาไว้ที่สถานที่สำหรับเก็บรักษาของกลางไว้ ซึ่งมีทั้งหมด จำนวน 18 แห่ง หน่วยงานที่รับมอบของกลางต้องเก็บรักษาของกลางไว้เป็นเวลา 5 ปี จึงจะนำมาใช้ประโยชน์ได้ แต่จากการศึกษาข้อมูลด้านกฎหมาย และกฎระเบียบที่เกี่ยวข้อง ไม่พบแนวทางในการปฏิบัติหรือการดำเนินการเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์กับของกลางที่ตกเป็นของกรมวิชาการเกษตร

¹ กลุ่มวิจัยอนุสัญญาไซเตสด้านพืช สำนักคุ้มครองพันธุ์พืช

² ศูนย์วิจัยพืชสวนเชียงราย สถาบันวิจัยพืชสวน

คำนำ

ตามพระราชบัญญัติพันธุ์พืช พ.ศ. 2518 ได้กำหนดให้พืชอนุรักษ์ หมายถึง พืชในบัญชีแนบท้าย อนุสัญญาว่าด้วยการค้าระหว่างประเทศซึ่งชนิดสัตว์ป่าและพืชป่าที่ใกล้สูญพันธุ์ หรืออนุสัญญาไซเตส โดย กำหนดให้การนำเข้า ส่งออก นำผ่าน จะต้องได้รับอนุญาตจากอธิบดีกรมวิชาการเกษตร หรือผู้ซึ่งอธิบดีมอบหมาย (หนังสืออนุญาตไซเตส) ดังนั้น ในกรณีที่พนักงานเจ้าหน้าที่พบการกระทำความผิด ไม่ขอหนังสืออนุญาตก่อนการ ส่งออกหรือนำเข้า จะต้องทำการกักยึดพืชอนุรักษ์เหล่านั้น แล้วจึงดำเนินการตามกฎหมายกับผู้กระทำความผิด เมื่อเสร็จสิ้นกระบวนการในการดำเนินคดีแล้ว พืชอนุรักษ์ที่กักยึดจึงจะตกเป็นของกรมวิชาการเกษตร เนื่องจาก กระบวนการในการดำเนินคดีใช้ระยะเวลาานาน พนักงานเจ้าหน้าที่จะต้องเก็บรักษาดูแลพืชอนุรักษ์ของกลาง เหล่านั้นให้มีชีวิตรอด เพื่อประโยชน์ในการดำเนินคดี นอกจากนี้เมื่อคดีเสร็จสิ้น หรือหมดอายุความ ถ้าประเทศที่ เป็นเจ้าของพืชอนุรักษ์ดังกล่าว ต้องการพืชอนุรักษ์กลับคืน ประเทศไทยก็สามารถส่งพืชที่มีชีวิตรอดกลับคืนไปยัง ประเทศที่เป็นถิ่นกำเนิดได้ ตามข้อกำหนดของอนุสัญญาฯ

พืชอนุรักษ์ที่กักยึดนั้นโดยส่วนใหญ่ มีถิ่นกำเนิดจากต่างประเทศ การเก็บดูแลรักษาพืชอนุรักษ์ ของกลางก่อนการส่งมอบให้กับสถานที่เก็บรักษาของกลางและการดูแลระหว่างการเก็บรักษาไว้ในสถานที่เก็บ รักษาของกลาง หากไม่มีวิธีการดูแลรักษาที่เหมาะสมอาจทำให้พืชอนุรักษ์มีอัตราการรอดชีวิตต่ำ นอกจากนี้พืช อนุรักษ์แต่ละชนิดก็มีวิธีการดูแลรักษาที่แตกต่างกันไป จึงจำเป็นต้องทำการศึกษาวิจัยจำแนกชนิด เก็บข้อมูล พื้นฐานด้านชีววิทยา ด้านนิเวศวิทยา เพื่อหาวิธีการดูแลรักษาที่เหมาะสม และหาวิธีที่จะทำให้พืชอนุรักษ์ดังกล่าว ปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อม และสามารถดำรงชีพอยู่ได้ในสถานที่เก็บรักษาของกลาง นอกจากนี้พืชอนุรักษ์ที่กัก ยึดนั้นโดยส่วนใหญ่ไม่ปรากฏเจ้าของหรือผู้ครอบครอง ในมาตรา 45 ของ พระราชบัญญัติพันธุ์พืช พ.ศ. 2518 ได้ กำหนดให้ของกลางดังกล่าว ตกเป็นของกรมวิชาการเกษตรเพื่อจัดการตามเห็นสมควร ดังนั้นจึงต้องมีการศึกษาหา แนวทางการใช้ประโยชน์จากพืชอนุรักษ์ของกลางโดยไม่ขัดกับข้อกำหนดที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้เป็นข้อมูล ประกอบการตัดสินใจของผู้บริหารต่อไป

วัตถุประสงค์

1. ศึกษา รวบรวมและจำแนกชนิด ข้อมูลทางชีววิทยา และนิเวศวิทยาของพืชอนุรักษ์ของกลาง
2. ศึกษาหาแนวทางการดูแลรักษาพืชอนุรักษ์ของกลางที่เหมาะสมในแต่ละชนิด
3. ศึกษาหาแนวทางการการใช้ประโยชน์จากพืชอนุรักษ์ของกลางโดยไม่ขัดกับข้อกำหนด

ขอบเขตการศึกษา

ศึกษา วิเคราะห์ และจำแนกชนิดพืชอนุรักษ์ของกลางที่ยึดได้ ข้อมูลด้านชีววิทยา นิเวศวิทยาของพืช อนุรักษ์ของกลาง เพื่อหาแนวทางในการเก็บรักษา และการอยู่รอดของอนุรักษ์ของกลางที่ยึดได้ในสภาพแวดล้อมที่ จัดให้ ศึกษาข้อกำหนดต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการใช้ประโยชน์จากพืชอนุรักษ์ของกลาง

อุปกรณ์และวิธีการ

อุปกรณ์

1. พีชอนุรักษ์ของกลาง
2. เอกสารบทบัญญัติแห่งอนุสัญญาไซเตส
3. เอกสารบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติพันธุ์พืช พ.ศ. 2518 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติพันธุ์พืช (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 และประกาศกรมวิชาการเกษตร
4. กล้องถ่ายภาพ

วิธีการ

1. ศึกษาข้อกำหนดที่เกี่ยวข้องกับการใช้ประโยชน์จากพีชอนุรักษ์ของกลาง
2. จำแนกชนิด บันทึกข้อมูลด้านชีววิทยา และอัตราการรอดชีวิต
3. ศึกษาวิธีการดูแลรักษาพีชอนุรักษ์ของกลางก่อนส่งมอบให้กับสถานที่เก็บรักษา
4. ศึกษาวิธีการปลูก ดูแลรักษา พีชอนุรักษ์ของกลางเพื่อให้อยู่รอดได้ในสถานที่เก็บรักษาพีชอนุรักษ์
5. วิเคราะห์และหาแนวทางการใช้ประโยชน์จากพีชอนุรักษ์ของกลาง โดยไม่ขัดกับกฎหมายที่เกี่ยวข้อง
6. รายงานและเผยแพร่ผลการศึกษา

ระยะเวลาการศึกษา

ตุลาคม 2557 - กันยายน 2558

สถานที่ดำเนินการศึกษา

1. กลุ่มวิจัยอนุสัญญาไซเตสด้านพืช สำนักคุ้มครองพันธุ์พืช กรมวิชาการเกษตร
2. สถานที่เก็บรักษาของกลางพีชอนุรักษ์ ศูนย์วิจัยพืชสวนเชียงราย

ผลการศึกษาและวิจารณ์

1. การจำแนกชนิดพีชอนุรักษ์ในสถานที่เก็บรักษาของกลาง ณ ศูนย์วิจัยพืชสวนเชียงราย

ผลการจำแนกชนิดพีชอนุรักษ์ มีชนิดพีชอนุรักษ์ของกลางทั้งสิ้น 19 สกุล 48 ชนิด จำนวน 731 ต้น/กอ ในจำนวนนี้จัดอยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์ (Endangered species : EN) จำนวน 2 ชนิด ได้แก่

- รองเท้านารีปีกแมลงปอ (*Paphiopedilum sukhakulii*) เป็นพีชอนุรักษ์บัญชีที่ 1
- ช้างฮ่อมคอ (*Gastrochilus obliquus*) เป็นพีชอนุรักษ์บัญชีที่ 2

จัดอยู่ในสถานภาพหายาก (Rare : R) จำนวน 7 ชนิด ได้แก่

- เอื้องกุหลาบโคราช (*Aerides houlettiana*) เป็นพีชอนุรักษ์บัญชีที่ 2
- เอื้องเข็มม่วง (*Ascocentum ampullaceum*) เป็นพีชอนุรักษ์บัญชีที่ 2
- เอื้องสายมรกต (*Dendrobium chrysanthum*) เป็นพีชอนุรักษ์บัญชีที่ 2
- เอื้องสายวิสูตร (*Dendrobium falconeri*) เป็นพีชอนุรักษ์บัญชีที่ 2

- นางลม (*Dendrobium peguanum*) เป็นพืชอนุรักษ์บัญชีที่ 2
- เอื้องจำปานาน (*Dendrobium sulcatum*) เป็นพืชอนุรักษ์บัญชีที่ 2
- เอื้องมณีไตรรงค์ (*Dendrobium wardianum*) เป็นพืชอนุรักษ์บัญชีที่ 2

จัดอยู่ในสถานภาพมีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์ (Vulnerable : VU) จำนวน 1 ชนิด ได้แก่ เอื้องกุหลาบกระบี่ (*Aerides krabiensis*) เป็นพืชอนุรักษ์บัญชีที่ 2

2. การศึกษาข้อมูลด้านกฎหมาย กฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับพืชอนุรักษ์ของกลางและการใช้ประโยชน์

- บทบัญญัติแห่งอนุสัญญาว่าด้วยการค้าระหว่างประเทศซึ่งชนิดสัตว์ป่าและพืชป่าที่ใกล้สูญพันธุ์ เป็นอนุสัญญาแบบพหุภาคี เป็นความตกลงระหว่างรัฐต่อรัฐ โดยมีเจตนารมณ์และวัตถุประสงค์ที่ต้องการอนุรักษ์และคุ้มครองชนิดพันธุ์พืชที่ใกล้สูญพันธุ์ของโลกที่ได้รับผลกระทบหรือถูกคุกคามอันเนื่องมาจากการค้าระหว่างประเทศ โดยใช้ระบบใบอนุญาตก่อนการนำเข้า ส่งออก ซึ่งเป็นความรับผิดชอบร่วมกันระหว่างประเทศผู้ส่งออกและประเทศผู้นำเข้า กล่าวคือ ประเทศผู้ส่งออกจะต้องศึกษาและตรวจสอบว่าการส่งออกซึ่งชนิดพันธุ์ดังกล่าวไม่เสี่ยงต่อการใกล้สูญพันธุ์ของประชากรของชนิดพันธุ์ในธรรมชาติ และในขณะเดียวกันประเทศผู้นำเข้าจะต้องศึกษาว่าการนำเข้าชนิดพันธุ์ดังกล่าวไม่มีผลกระทบต่อชนิดพันธุ์อื่นในธรรมชาติ และต้องตรวจสอบว่าการนำเข้าชนิดพันธุ์นั้นมีการดูแลจัดการที่ดี ทำให้ชนิดพันธุ์นั้นมีชีวิตอยู่รอดได้ เพื่อให้การควบคุมการค้าระหว่างประเทศซึ่งชนิดพันธุ์ที่ใกล้สูญพันธุ์เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ จึงได้แบ่งชนิดพันธุ์พืชในอนุสัญญาไซเตส ออกเป็น 3 บัญชี โดยพืชในวงศ์กล้วยไม้ทุกชนิด (Orchidaceae) จัดเป็นพืชที่อยู่ในบัญชีแนบท้ายอนุสัญญา โดยกล้วยไม้สกุลรองเท้านารี จัดเป็นพืชที่อยู่ในบัญชีแนบท้ายอนุสัญญาไซเตส บัญชีแนบท้ายบัญชีที่ 1 เป็นชนิดพันธุ์ที่ถูกคุกคามและอยู่ในภาวะใกล้สูญพันธุ์ หากเก็บมาจากป่าธรรมชาติโดยตรง ห้ามทำการค้าโดยเด็ดขาด ยกเว้นว่าจะนำไปใช้เพื่อการศึกษาวิจัย หรือใช้ทดลองทางวิทยาศาสตร์เท่านั้น และกล้วยไม้ชนิดอื่น ๆ ที่จัดเป็นพืชที่อยู่ในบัญชีแนบท้ายอนุสัญญาไซเตส บัญชีแนบท้ายบัญชีที่ 2 ซึ่งหมายถึง ชนิดพันธุ์ที่เหลือน้อยค่อนข้างน้อย หรือกำลังถูกคุกคามแต่ยังไม่ถึงกับใกล้สูญพันธุ์ สามารถทำการค้าได้ภายใต้การควบคุมเพื่อหลีกเลี่ยงไม่ให้ชนิดพันธุ์ดังกล่าวตกอยู่ในภาวะใกล้สูญพันธุ์ และไม่ละเมิดกฎหมายภายในประเทศ

- บทบัญญัติของอนุสัญญาไซเตส มาตรา 7 ได้กำหนดให้ประเทศสมาชิกต้องมีบทบัญญัติด้านกฎหมายที่สามารถลงโทษผู้ฝ่าฝืนกฎระเบียบของอนุสัญญาไซเตส ในเรื่องการลักลอบนำเข้า ส่งออกชนิดพันธุ์พืชและสัตว์ในบัญชีแนบท้ายอนุสัญญา และมีการส่งกลับคืนชนิดพันธุ์ที่จับกุมได้ คืนสู่ประเทศที่เป็นถิ่นกำเนิด ด้วยในกรณีที่ได้รับการร้องขอ

- พระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2469 ฉบับที่ 22 พ.ศ. 2557 มาตรา 24 ระบุว่า สิ่งใดๆ อันจะพึงต้องรับตามพระราชบัญญัตินี้ พนักงานศุลกากร พนักงานฝ่ายปกครอง หรือตำรวจ มีอำนาจยึดในเวลาใดๆ และ ณ ที่ใดๆ ก็ได้ สิ่งที่ยึดไว้ นั้น ถ้าเจ้าของหรือผู้มีสิทธิไม่มายื่นคำร้องเรียกเอาภายในกำหนดหกสิบวัน สำหรับยานพาหนะที่ใช้ในการกระทำความผิด หรือสามสิบวันสำหรับสิ่งอื่น นับแต่วันที่ยึด ให้ถือว่าเป็นสิ่งที่ไม่ใช่ของ และให้เป็นของแผ่นดิน โดยมีพักต้องคำนึงว่าจะมีการฟ้องคดีอาญานั้นหรือไม่

- พระราชบัญญัติพันธุ์พืช พ.ศ. 2518 ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2535 มาตรา 39 (3) ระบุว่า ให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจยึดหรือส่งกลับพืชพันธุ์ที่นำเข้ามาโดยไม่ถูกต้องตามพระราชบัญญัตินี้ ในกรณีที่ยึดพืชพันธุ์ให้พืชพันธุ์ที่ถูกยึดตกเป็นของกรมวิชาการเกษตร สำหรับการส่งกลับต้องได้รับความยินยอมจากประเทศต้นทางของพืชพันธุ์ และประเทศต้นทางต้องเป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายในการขนส่งทั้งสิ้น ถ้าประเทศต้นทางของพืชพันธุ์ไม่ให้ความยินยอมหรือไม่ยินยอมออกค่าใช้จ่าย ให้พืชพันธุ์ดังกล่าวตกเป็นของกรมวิชาการเกษตร

- พระราชบัญญัติพันธุ์พืช พ.ศ. 2518 ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2535 มาตรา 45 ระบุว่า เมล็ดพันธุ์ พืชพันธุ์ ภาชนะบรรจุ ฉลาก สมุดบัญชี หรือเอกสารใดๆ ที่ได้ยึดหรืออายัดไว้ตามมาตรา 39 (3) ถ้าไม่ปรากฏเจ้าของหรือผู้ครอบครองหรือพนักงานอัยการสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้องคดี หรือศาลโดยคำพิพากษาถึงที่สุดไม่พิพากษาให้ริบ และผู้เป็นเจ้าของหรือผู้ครอบครองมิได้ร้องขอรับคืนภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่ยึดหรืออายัด หรือวันที่ทราบคำสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้องคดี หรือวันที่ศาลพิพากษาถึงที่สุดไม่พิพากษาให้ริบ แล้วแต่กรณี ให้ตกเป็นของกรมวิชาการเกษตรเพื่อจัดการตามที่เห็นสมควร

- ระเบียบกรมวิชาการเกษตร ว่าด้วยการปฏิบัติเกี่ยวกับของกลางพืชพันธุ์หรือซากพืชพันธุ์ และสถานที่เก็บรักษาของกลางในคดีความผิดว่าด้วยพันธุ์พืช (คดีความผิดว่าด้วยกฎหมายพันธุ์พืชในที่นี้หมายถึง การนำเข้า ส่งออก หรือนำผ่านพืชพันธุ์ และซากของพืชพันธุ์โดยไม่ได้รับอนุญาตจากอธิบดีกรมวิชาการเกษตร หรือไม่มีหนังสืออนุญาตไซเตส) ได้กำหนดคานิยามของคำว่า ของกลาง หมายถึง พืชพันธุ์หรือซากพืชพันธุ์ที่พนักงานเจ้าหน้าที่ได้ยึดหรืออายัดไว้เพื่อเป็นหลักฐานในการดำเนินคดีพืชพันธุ์หรือซากพืชพันธุ์ที่อยู่ในความดูแลของพนักงานเจ้าหน้าที่ระหว่างดำเนินคดีตามกฎหมาย พืชพันธุ์หรือซากพืชพันธุ์ที่ศาลมีคำพิพากษาให้ริบพืชพันธุ์หรือซากพืชพันธุ์หรือพืชที่ใกล้สูญพันธุ์ ที่พนักงานสอบสวน เจ้าหน้าที่กรมศุลกากร หรือหน่วยงานอื่นได้ขอความอนุเคราะห์ให้กรมวิชาการเกษตรช่วยดูแลในระหว่างดำเนินคดี พืชพันธุ์ของกลางที่อยู่ในความดูแลของกรมวิชาการเกษตรส่วนใหญ่ มาจากการนำเข้า/นำผ่านแดนมาโดยไม่มีหนังสืออนุญาตพืชพันธุ์ (CITES permit) และนำมาจำหน่ายบริเวณจุดผ่อนปรน และด่านชายแดนต่างๆ เมื่อเจ้าหน้าที่พบเห็นจึงทำการกักยึดพืช และมักไม่ปรากฏผู้ครอบครอง ของกลางจึงตกเป็นของกรมวิชาการเกษตร กรมวิชาการเกษตรจึงได้เก็บรักษาไว้ที่สถานที่สำหรับเก็บรักษาของกลางไว้ ซึ่งมีทั้งหมด จำนวน 18 แห่ง ในกรณีที่ไม่มีปรากฏเจ้าของหน่วยงานที่รับมอบของกลางต้องเก็บรักษาของกลางไว้เป็นเวลา 5 ปี จึงจะนำมาใช้ประโยชน์ได้ กรณีเป็นของกลางที่นำเข้ามาจากต่างประเทศ ตามมาตรา 8 วรรค 4 (ก) ของอนุสัญญาไซเตส ระบุว่าประเทศที่ทำการริบหรือกักยึดสินค้าจะต้องหารือกับประเทศผู้นำออก เมื่อคดีสิ้นสุดแล้วต้องส่งของกลางกลับคืนไปยังประเทศต้นทางโดยประเทศดังกล่าวเป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายหรืออาจจะส่งไปยังศูนย์กักขังหรือสถานที่อื่นๆ ที่เจ้าหน้าที่ฝ่ายปฏิบัติการเห็นเหมาะสม

- จากการศึกษาข้อมูลด้านกฎหมาย และกฎระเบียบที่เกี่ยวข้อง ไม่พบกฎระเบียบหรือแนวทางในการปฏิบัติหรือดำเนินการกับของกลางที่ตกเป็นของกรมวิชาการเกษตรแล้ว ระบุเพียงว่าให้อธิบดีพิจารณาสั่งการแล้วแต่เห็นสมควร

3. ศึกษาหาแนวทางการดูแลรักษาพืชอนุรักษ์ของกลางที่เหมาะสม

การดูแลรักษากล้วยไม้ของกลางที่ได้จากการตรวจยึด ในเบื้องต้นจะต้องทำการคัดแยกชนิดและตัดแต่งส่วนของใบ และรากที่เน่า ซ้ำ แห้งหรือเสียหายออกเสียก่อน เพราะระยะเวลาในการดำเนินการก่อนกล้วยไม้ของกลางจะมาถึงยังสถานที่เก็บรักษาของกลาง กล้วยไม้ของกลางจะมีสภาพชำ เน่าเสียหายหากไม่ทำการตัดแต่งจะทำให้กล้วยไม้ของกลางเน่าเสียหายทั้งหมด จากนั้นจึงนำไปฝังหรือวางไว้ในที่ร่ม แห้งมีอากาศถ่ายเทได้ดี และใช้ยากำจัดโรคและเชื้อรา เพื่อป้องกันโรคเข้าทำลายโดยไม่ต้องใช้วัสดุปลูก เมื่อกล้วยไม้ของกลางมีสภาพพร้อมที่จะนำไปปลูกดูแลรักษาต่อโดยสังเกตจะมีรากและลำใหม่ที่แตกออกมาจึงจะสามารถนำกล้วยไม้ของกลางไปปลูกดูแลรักษาต่อได้

การทดลองปลูกกล้วยไม้รองเท้านารี คัดเลือกต้นกล้วยไม้รองเท้านารีคางบลาวที่มีขนาดและจำนวนกอใกล้เคียงกัน ก่อนการปลูกทำการพักต้นกล้วยไม้และใช้ยากำจัดเชื้อรา ทดลองปลูกด้วยหินภูเขาไฟอย่างเดียว และ ใช้หินภูเขาไฟผสม sphagnum moss พบว่า กล้วยไม้รองเท้านารีสามารถเจริญเติบโตได้ดีในวัสดุปลูกทั้ง 2 แบบ แต่ในช่วงระยะที่มีความชื้นสูงหรือในฤดูฝน การปลูกโดยใช้หินภูเขาไฟผสม sphagnum moss จะทำให้ต้นกล้วยไม้เกิดอาการเน่าเนื่องจากมีความชื้นมากเกินไป เริ่มต้นปลูกจำนวน 50 กระถาง อัตราการรอดชีวิตคงเหลือ จำนวน 38 กระถาง คิดเป็นร้อยละ 76

การทดลองปลูกกล้วยไม้สกุลหวายชนิดเอื้องสายวิสูตร คัดเลือกต้นกล้วยไม้ที่มีความยาวลำต้นและแตกตะเกียงจำนวนใกล้เคียงกัน ทำการพักต้นและใช้ยากำจัดเชื้อราก่อนการทดลองปลูก จากนั้นปลูกในกระถางพลาสติกแบบคว่ำใช้ sphagnum moss เป็นวัสดุปลูก และปลูกบนตะแกรงพลาสติกไม่ใช้วัสดุปลูก พบว่าการปลูกโดยใช้ sphagnum moss เป็นวัสดุปลูก ต้นกล้วยไม้มีการเติบโตดีกว่าไม่ใช้ sphagnum moss เป็นวัสดุปลูก เนื่องจาก sphagnum moss จะช่วยเก็บความชื้นแก่ต้นกล้วยไม้ในช่วงที่มีความชื้นในอากาศต่ำ เริ่มต้นปลูกจำนวน 40 กระถาง อัตราการรอดชีวิต คงเหลือ จำนวน 40 กระถาง คิดเป็นร้อยละ 100

สรุปผลการทดลองและคำแนะนำ

สถานที่เก็บรักษาของกลาง ศูนย์วิจัยพืชสวนเชียงราย มีชนิดพืชอนุรักษ์ของกลางทั้งสิ้น 19 สกุล 48 ชนิด จำนวน 731 ต้น/กอ ในจำนวนนี้จัดอยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์ (Endangered species : EN) จำนวน 2 ชนิด ได้แก่ รองเท้านารีปีกแมลงปอ (*Paphiopedilum sukhakulii*) เป็นพืชอนุรักษ์บัญชีที่ 1 และข้างฮ่อมคอ (*Gastrochilus obliquus*) เป็นพืชอนุรักษ์บัญชีที่ 2 จัดอยู่ในสถานภาพหายาก (Rare : R) จำนวน 7 ชนิด ได้แก่ เอื้องกุหลาบโคราช (*Aerides houlettiana*) เอื้องเข็มม่วง (*Ascoentum ampullaceum*) เอื้องสายมรกต (*Dendrobium chrysanthum*) เอื้องสายวิสูตร (*Dendrobium falconeri*) นางลม (*Dendrobium peguanum*) เอื้องจำปาน่าน (*Dendrobium sulcatum*) เอื้องมณีไตรรงค์ (*Dendrobium wardianum*) ทั้ง 7 ชนิดเป็นพืชอนุรักษ์บัญชีที่ 2 ถูกจัดอยู่ในสถานภาพมีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์ (Vulnerable : VU) จำนวน 1 ชนิด ได้แก่ เอื้องกุหลาบกระบี่ (*Aerides krabiensis*) เป็นพืชอนุรักษ์บัญชีที่ 2

การทดสอบปลูกกล้วยไม้รองเท้านารี การปลูกด้วยหินภูเขาไฟอย่างเดียว และใช้หินภูเขาไฟผสม sphagnum moss ทั้ง 2 วิธี กล้วยไม้รองเท้านารีสามารถเจริญเติบโตได้ดี แต่ในช่วงระยะที่มีความชื้นสูงหรือในฤดูฝน ควรเปลี่ยนวัสดุปลูกให้เป็นหินภูเขาไฟอย่างเดียว เพราะ sphagnum moss จะทำให้ต้นกล้วยไม้เกิดอาการเน่าเนื่องจากมีความชื้นมากเกินไป ส่วนการทดสอบปลูกกล้วยไม้สกุลหวายการใช้ sphagnum moss เป็นวัสดุปลูก จะช่วยให้ต้นกล้วยไม้มีการเติบโตดีกว่าไม่ใช้ sphagnum moss เพราะจะช่วยเก็บความชื้นให้แก่ต้นกล้วยไม้ ในช่วงที่มีความชื้นในอากาศต่ำ ในสถานที่เก็บรักษาของกลาง ณ ศูนย์วิจัยพืชสวนเชียงราย ในช่วงฤดูฝนจะมีความชื้นสูง ดังนั้น ควรมีการให้สารป้องกันกำจัดเชื้อราเป็นระยะตามกำหนด เพื่อลดการสูญเสียที่เกิดจากเชื้อราหรือโรคต่างๆ

การศึกษาข้อมูลด้านกฎหมาย และกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องตามพระราชบัญญัติพันธุ์พืช พ.ศ. 2518 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ไม่พบกฎระเบียบหรือแนวทางในการปฏิบัติหรือดำเนินการกับของกลางที่ตกเป็นของกรมวิชาการเกษตรแล้ว ระบุเพียงให้อธิบดีพิจารณาสั่งการแล้วแต่เห็นสมควร ดังนั้น จึงควรมีการศึกษากฎหมายหรือกฎระเบียบอื่นๆ ที่มีแนวทางการปฏิบัติหรือดำเนินการเกี่ยวกับของกลาง หรือของที่กักยึด แล้วนำมาปรับให้เหมาะสมกับพืชอนุรักษ์เพื่อเสนอเป็นแนวทางสำหรับผู้บริหารต่อไป

การนำผลงานไปใช้ประโยชน์

ข้อมูลการดูแลรักษาพืชอนุรักษ์ของกลางเบื้องต้นสามารถนำไปเผยแพร่ให้กับพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติพันธุ์พืช พ.ศ. 2518 และพนักงานเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการกักยึดพืชอนุรักษ์ของกลางได้

เอกสารอ้างอิง

ฝ่ายการค้าพืชตามอนุสัญญา. คู่มือปฏิบัติงานภายใต้อนุสัญญาไซเตสทางด้านพืชสำหรับเจ้าหน้าที่ ตามพระราชบัญญัติพันธุ์พืช พ.ศ.2518. กองคุ้มครองพันธุ์พืช กรมวิชาการเกษตร. กรุงเทพฯ.

นิรนาม. 2547ก. ประกาศกรมวิชาการเกษตร เรื่อง หลักเกณฑ์ วิธีการ และ เงื่อนไขการนำเข้า ส่งออก หรือนำผ่านพืชอนุรักษ์ และซากของพืชอนุรักษ์ตามพระราชบัญญัติพันธุ์พืช พ.ศ. 2518

พระราชบัญญัติพันธุ์พืช พ.ศ. 2518. ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติม โดยพระราชบัญญัติพันธุ์พืช (ฉบับที่ 2) พ.ศ.

2535. ฝ่ายประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ สำนักเลขานุการกรม กรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์กรุงเทพฯ.

ThaiThong, Obchant. 1999. Orchids of Thailand. Office of Environmental Policy and Planning (OEPP), Bangkok, Thailand. 239 pp.

ภาคผนวก

สภาพโรงเรือนเก็บรักษาพืชอนุรักษ์ของกลาง ณ ศูนย์วิจัยพืชสวนเชียงราย

พืชอนุรักษ์ของกลางที่เก็บรักษา ณ ศูนย์วิจัยพืชสวนเชียงราย

การทดสอบปลูกกล้วยไม้รองเท้านารี

ผลการทดสอบปลุกกล้วยไม้รองเท้านารี

การทดสอบปลุกกล้วยไม้หวาย

ผลการทดสอบปลูกกล้วยไม้ห้อย